

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

LUMINA LUI AUGUST

forta și semnificația unor evenimente de maximă importanță se relevă, pe măsura trecerii timpului, prin însăși realitatea în sfera căreia lucrează neîntrerupt și fac să prindă contur tot mai larg și rădăcini vii, tot mai adânci, ideile și idealurile în numele cărora s-au proclamat și pentru care se rămin un reper, o altitudine în permanență trează și definitorie pentru tot cursul istoriei. În razele de incidență se conjoară timpul însuși al țării și intră în rezonanță toate aspirațiile, toate frământările și toate împlinirile ei. Un astfel de eveniment este cel de la 23 August 1944. El adună în traectoria sa actul întemeierii, jertfa cu jertfa și împlinire cu împlinire, momente de vîrf, exponențiale ale istoriei, actul unirii și, mai dinainte, revoluția de la 1948. Ideile și năzuințele revoluției de la 1921, actul de mai târziu al cuceririi independentei de stat, actul marii uniri, al înființării statului modern ungar. El adună în traectoria sa actul întemeierii de acum 65 de ani, — fărîrea Partidului Comunist Român — și aceasta spune totul pentru amploarea și profunzimea cauzei țării, spune totul pentru perspectiva și dinamica însăși a istoriei, dintr-o rațiune imensă care a prevalat, aceea a destinului național. O spun însăși secretarii generali ai partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu: masele populare și-au dobîndit, cu arma în mînă, dreptul la libertate și neastîrnare, dreptul de a fi deplin stăpîn pe borțile naționale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pămîntul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă.

veranității, avînd conștiința nezdruccinată a acestui lupte care a însemnat totdeauna apărarea și salvarea ființei sale.

Logica istoriei a pus și pune în relație vie, direct, cu actualul eroic, revoluționar, de acum 42 de ani, un eveniment care definește în cel mai înalt grad libertatea și independența și dă un statut nou și complex existenței noastre ca țară și popor. Este Congresul al IX-lea al partidului, substanțială ridicare de altitudine în toate sferile: muncii, ale producției de valori materiale și spirituale, hotărîtoare și inaugurală deschiderea spre om, spre condiția sa și țării, într-o accepțiune de fond, revoluționară, care apropie și mai mult idealurile, le conferă realismul, vigoarea, capacitatea și exigențele proprii înființării lor. Am sărbătorit în această vară 21 de ani de la acest epocal eveniment care prefațază toate marile cîntări socialiste ale României; am sărbătorit forța lui inaugurală, sensul înalt și decisiv prin care am adoptat și am pus în fruntea lucrului larg mari programe ale dezvoltării. Am celebrat și vom celebra faptul deosebit și înalt și simbolic al acesteia — investirea în fruntea partidului și a destinului național, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, eroul României, personalitate proeminentă a lumii contemporane, cîtor al identității noastre naționale. Epoca ce a urmat Congresului al IX-lea îi poartă pe bună dreptate numele și ea înseamnă o operă înaltă, o să, cu întinse și înconfundabile rezonanțe în timp, a coperă biografiile mai multor generații, prezentul și viitorul, cu o înestricabilă legătură; pentru că ea, această operă, își trage adînc rădăcinile din propriile noastre realități și face consensul amplu și generos cu cerințele progresului și civilizației, ale dăinuirii noastre în libertate și demnitate.

O legătură organică — aceea a realității de fapt ca și a perspectivei — există între Congresul al IX-lea și actul de la 23 August 1944. Este această permanență a spiritului eroic, revoluționar, în lumina căreia strălucesc edificiile civilizației socialiste românești și dobîndesc contur ample programele noastre, deosebite, ca urmare a hotărîrii adoptate de cel de al XIII-lea Congres al partidului. Sub arcul de boltă al celei mai rodnice epoci, țara înainteză spre cîmpul noi de progres și civilizație, își făurește neîncoțat destinul liber și înfloritor iar aceasta este cea mai înaltă și mai profundă înțelegere a marelui act revoluționar de acum patruzeci și doi de ani. Lumina lui August răzbate departe în timp și ne reveia vasele orizontale ale României socialiste.

Lucafărul

TINĂR ÎN AGORA

Gîndindu-ne cărțile

Un anume paradox a încurcat treburile: procesul complicat, îndelungat, plin de neprevăzute, de mări și decaderi, de zăbateri, de opțiuni convulșionate la mijloc fiind parul cu constința, cu viața ta — deci, acest proces al revoluției a fost și, uneori, mai este tratat ca o mutație, ca o transliterare după principiul term ca viața scrie literatura. M-am lăsat de tratament simplificador al acestui principiu în timp ce citeam și adnotam pagini după pagini din cărțile dedicate celui de-al doilea război mondial: pe ceea ce, multă vreme, mi se părua a fi clar ca lumina zilei, se complica în subtilitățile diplomației. În subtilitățile mecanismului psihologic al unui popor, în implacabilitatea destinelor istorice. Dar, pe deasupra acestor complicate relații umane se cerneau, într-o molcomă de nisnăoasă fină, destinele oamenilor mult, foarte mult, ale combatanților de linia întâi, însărdn lucruri mărunte, pe cărțile lor postale, încheiate, toate, fără nici o excepție, cu încrederea că viața va merge înainte. A vorbi (a scrie) numai despre unul sau altul dintre aceste aspecte ar fi însemnat a nu cuprinde

Viața, însemna o simplificarea de nepermis. A le cuprinde de pe toate nu ar fi fost posibil pentru că nu există di-rizor care să orchestreze și să descrie în totalitate partitura vieții. Așadar, misi-a scriitorului în fața vieții este opțiunea. O opțiune însă care pornind din biografie, din cunoaștere, din intrarea în rezonanță cu subiectul (teoria epistemologică vorbeste de o subiectivizare a obiectului în procesul cunoașterii), trebuie să ajungă, absolut obligatoriu, la o conduită morală. Intre personalul istoric, spectaculos, dar distructiv, și omul de rînd

Constantin Stan

Continuare în pag. a 6-a

Dragomir Horomnea

Continuare în pag. a 7-a

În acest număr: • Epoca marilor sinteze • Idei literare românești • „Substratul cultural” de I. C. Chițimia • „Protocronism și antidogmatism” de Artur Silvestri • „Noua geografie literară” de Vasile Măcoviciu • Cronică literară de M. Ungheanu • Sublinieri • „Din nou despre victoria de la Rovine a lui Mircea cel Mare” de Don Zamfirescu • Proză de Octavian Simu • Poezii de Ondrej Ștefanek • Rodian Drăgoi • Dan Iorga • Ioan Ursan • Zaira Samharadze • Ioan Suci • Post restant de Iulian Neacșu • Rememorări de Mircea Micu • Cumpănă de George Alboiu • Civilizație românească de Corneliu Vadim Tudor • Mapamond

Constantin Găvenea: „Peisaj cu macarale”

Prestigiul salopetelor albastre

Impart de cîva timp biroul cu un cunoscut publicist din generația mea mai degrabă scriitor decît reporter. Fac această afirmație nu atît pentru că prima sa carte este de fapt o superbă selecție de poezie, ci, mai ales, în temeiul unui adevăr care îl străbate toate volumele de reportaje, domeniul cărui l s-a dedicat cu precădere de vreo cincisprezece ani încoace. Așadar, faptele, viața care treacă în frazele sale, în paginile sale, constituie, cu certitudine — și au mai spus-o destui — o literatură de cea mai bună calitate, în măsura să vibreze în cititor, să-l determine la reflecție, la acțiune. Căci, firește, aceasta e menirea literaturii. Dar mai împart de vreo douăzeci de ani cu acest om tot ce poate fi mai frumos în inima sa. De-o bună bucată de vreme, aceste frumuseți sînt, zic eu, înfîlîrile cu eroii cărților lui, fiecare cu personalitatea sa distinctă, cu o istorie proprie a vieții, cu năzuințe personale, cu visuri dintre cele mai pămîntene, adică în stare să devină oricînd realitate.

Cel mai mulți oaspeți îl vin acestui prieten al meu din cartea născută din epopeea Canastă lui Dunăre—Marea Neagră: excavații, soferii de basculante-gigant, ingineri, mecanici de întretineri, toți în trecere prin București, spre noi șantiere, dornici să mai afle ce le face, ce mai zice, ce mai are de gînd tovarășul lor de muncă, cu stîlour. Ultima oară l-a vizitat o femeie chipeșă, împreună cu fiica ei, absolută de liceu. Nu mi-s-a fi putut încipui cu ușurință că tocmai ea, frumoasa pe care rochia stătea în falduri de protocol, și soferia de basculantă care lucra, de bună seamă, într-o salopetă albastră de uniformă, pe aceeași mașină, cu soțul, dar în schimburi diferite, vorbindu-și așadar unul altuia mai ales prin blețele lăse pe-o măsăuță din baracă, înainte de plecarea în tură. Odată cu asemenea vizite se reînnoadă în biroul nostru tot felul de amintiri, reconstituindu-se chipuri de prieteni, isprăvi colective de muncă, bucurii trecute și încă prezente, pentru că, iată, oamenii aceștia, care au pus și pun umărul, într-un loc sau altul, la zidirea altor și altor edificii care ne îmbogățesc conștiința și existența socială, lasă peste tot, pe unde trec, o bună parte din însăși ființa lor. Greu de găsit alt argument, mai convingător, al comuniunii scriitorului cu viața din care își trage seva, decît aceste înfîlîri la care sînt martor, prin plăcută forță a împrejurărilor. Desigur, cazul nu e cîtuși de puțin singular. Știm, numărul scriitorilor care găsesc de ar-viintă să se aplece atent asupra realității nemijlocite, decît spre locurile unde intră-adevăr se întîmplă ceva în planul marilor prefaceri înnoitoare, este mare, tot mai mare. Prozatori, reporteri, poeți, dramaturgi, aparținînd unor generații dintre cele mai diferite, își datorează succesul de public tocmai aceste opțiuni fundamentale de suflet și de conștiință. A fi contemporan și în scris cu epoca ta, a fi alături și în scris de cel ce-și așează apasat peoatea, semnătura, pe magistralele largi ale marilor noastre împliniri, a pune umărul și în scris la

AUGUST — ARC DE GLORII

Am prins pe fruntea țării auroră.
Trăim intens un anotimp florar.
Ni-i zarea din hotare tricoloră,
Prezentul tinăr — visul mai solar.

Avem ca zestre vrerea temerară.
65 de flori surid în steag.

Ni-i August — Arc de Glorii peste țară

Al nouălea — Congresul cel mai drag.

Ni-i Dunărea — supremă magistrală.
Metroul — vraja trudei românești.
Avem Cîrcaci cu minte genială
De cititor nou al vieții omenești.

El e izvor de gînduri optimiste,
Fiu demn al demnității din popor
Menit să fie erei comuniste
Preaînțelept și brav Conducător.

Constantin Atomii

MOROMEȚIANA

„Puterea pămîntului”

Privit dinspre prima mărturie a autorului, Moromeții. I ne apare ca un roman scris, oarecum, de pe poziția „omului care spune NU”. „Vreau să precizez că tema romanului meu este tocmai aceasta: eroii sînt frîmțiați de aceleași eterne întrebări, însă — spre deosebire de literatura dominantă de pînă acum — acești eroi, cînd neliniștii și încercuțuții ating în ei o temperatură înaltă, răspund și rezolvă aceste probleme: 1) Nu planează asupra lor o uriasă pașă neagră, un destin implacabil (Cezar Petrescu); 2) Nu sînt stăpîniți de glasuri mistice („glasul pămîntului”, „glasul iubirii” — Rebreaun); 3) Nu sînt doborîți de fantastic întrebări și teme insolubile; 4) Nu sînt „simpli” sau „teurici”, etc., etc., și nici patetici sau „hitri”; nu prosti. Desprînsi de un specific superficial, oțără o viziune elementară a puterii pămîntului, la omul în care puterea vieții, a energiilor răscolitoare, arde înăuntrul său ghemul nesigurărilor.”

man scris în replică! Dimpotrivă, așa cum apare el în prima ediție (în 1955; a peste șase ani de la aceste mărturisiri), romanul lui Marin Preda are ceva și din Cezar Petrescu și din Liviu Rebreanu — ca să ne oprim numai în cele două nume ilustre amintite. „Urișă pasare neagră” — fie că este sau nu reactualizată din viziunea lui Cezar Petrescu — va rămîne un motiv permanent în multe din romanele lui Marin Preda și, într-un fel, se va lega de destinul lui Ilie Moromete prin legea desprînsă pe care o formulăză și o impune acesta familiei sale („Fîlfîirea înecată a amenințărilor...”). Moromete vrea să învingă „destinul implacabil” în complicitate cu timpul; „frîmțat de aceleași eterne întrebări”, el speră într-o altă rezolvare. El ajută în această speranță lumea organizată așa cum o percepe el, o anumită armonie care se dovedește a fi, în cele din urmă, „momela”, reflexul la nivelul universului rural al unei deșezări naționale. Satul însuși fiind un conservator, mai bine protejat în ghemul normelor lui, fisurile centrului urban pîtrund cu întîzieri în el luîndu-l prin surprindere pe tă-

Nicolae Georgescu

Continuare în pag. a 7-a

Mircea Vaida

Continuare în pag. a 6-a

ATITUDINI

Un Lepanto simbolic

după G. Călinescu, Cervantes aparține categoriei creatorilor care n-au biografie sau au una aproape pierdută în mitologie, operele cu adevărat geniale fiind, cum se știe, paricide: „Cervantes a fost aproape eliminat din istorie de Don Quijote și de Sancho Panza”, notează criticul, iar într-un alt loc, analizînd „suferințele” lui don Quijote, ajunge la concluzia că este vorba de o criză a noțiunii de real: „Suferința lui constă în faptul de a nu putea recepta și interpreta just realul morbul lui e halucinatoriu”. Se împung examinarea mai atentă a acestor sublinieri. Părțile spirituale al lui don Quijote, să nu uităm, este un om baroc, sfîșiat de conflict între conștiință și existență. Realitate și aparență, percepție și interpretare, iată termenii unui exercițiu intelectual menit a pune în valoare antinomia chip-născut. Apoi, Cervantes resimte cu acuitate adevărul că eroul și creatorul s-au născut unul pentru celălalt („Para mi

de esențializare și diversitate. E o lume autentică, de mare vigoare, „ecoloită”, care a încremîntat așa de mult de ani”, trei oameni cossoc...” Ei vorbesc despre front, pămînt, și cossoc cu îndirigire. Plouă nărunit, fără odihnă. Afliăm cum cel mai mic dintre cei trei frați, Marin, „după buletin lile... N-avea optisprezece ani și se însura „mine”. Atîl. Apoi pe neașteptate îl lovește fulgerul. Se adună oamenii din preajmă. Ce trei sînt îngroapați pînă la briu în țărîna, leac din bătrîni împotriva focului cerec. Plouă... Oamenii asteptă... Spectacolul e straniu numai capetele le tes din pămînt, inerte, fără expresie. Urmează boceul mamei, văduvă „olbită dintr-o dată” sub puterea destinului implacabil și absurd: „Și tu ce-mi făcuși, Marice, ce-mi făcuși, că mine trebuia să te duci la casa ta, puuteee, (...) și-acum stai aici în groapă, muiica, și te mîncă pămîntul...” Spectacolul se amplifică atunci cînd cel mai tinăr, Marin, face nuntă din groapă... lîngă trupurile fraților morți. Lăutarii sînt aduși în silă, veselia e silită, totul e nefiresc, greu, și ploaia se întărește.

Pe o rînă de munte, preistorică, imagine, de mare vigoare, „ecoloită”, care a încremîntat așa de mult de ani”, trei oameni cossoc...” Ei vorbesc despre front, pămînt, și cossoc cu îndirigire. Plouă nărunit, fără odihnă. Afliăm cum cel mai mic dintre cei trei frați, Marin, „după buletin lile... N-avea optisprezece ani și se însura „mine”. Atîl. Apoi pe neașteptate îl lovește fulgerul. Se adună oamenii din preajmă. Ce trei sînt îngroapați pînă la briu în țărîna, leac din bătrîni împotriva focului cerec. Plouă... Oamenii asteptă... Spectacolul e straniu numai capetele le tes din pămînt, inerte, fără expresie. Urmează boceul mamei, văduvă „olbită dintr-o dată” sub puterea destinului implacabil și absurd: „Și tu ce-mi făcuși, Marice, ce-mi făcuși, că mine trebuia să te duci la casa ta, puuteee, (...) și-acum stai aici în groapă, muiica, și te mîncă pămîntul...” Spectacolul se amplifică atunci cînd cel mai tinăr, Marin, face nuntă din groapă... lîngă trupurile fraților morți. Lăutarii sînt aduși în silă, veselia e silită, totul e nefiresc, greu, și ploaia se întărește.

de esențializare și diversitate. E o lume autentică, de mare vigoare, „ecoloită”, care a încremîntat așa de mult de ani”, trei oameni cossoc...” Ei vorbesc despre front, pămînt, și cossoc cu îndirigire. Plouă nărunit, fără odihnă. Afliăm cum cel mai mic dintre cei trei frați, Marin, „după buletin lile... N-avea optisprezece ani și se însura „mine”. Atîl. Apoi pe neașteptate îl lovește fulgerul. Se adună oamenii din preajmă. Ce trei sînt îngroapați pînă la briu în țărîna, leac din bătrîni împotriva focului cerec. Plouă... Oamenii asteptă... Spectacolul e straniu numai capetele le tes din pămînt, inerte, fără expresie. Urmează boceul mamei, văduvă „olbită dintr-o dată” sub puterea destinului implacabil și absurd: „Și tu ce-mi făcuși, Marice, ce-mi făcuși, că mine trebuia să te duci la casa ta, puuteee, (...) și-acum stai aici în groapă, muiica, și te mîncă pămîntul...” Spectacolul se amplifică atunci cînd cel mai tinăr, Marin, face nuntă din groapă... lîngă trupurile fraților morți. Lăutarii sînt aduși în silă, veselia e silită, totul e nefiresc, greu, și ploaia se întărește.

de esențializare și diversitate. E o lume autentică, de mare vigoare, „ecoloită”, care a încremîntat așa de mult de ani”, trei oameni cossoc...” Ei vorbesc despre front, pămînt, și cossoc cu îndirigire. Plouă nărunit, fără odihnă. Afliăm cum cel mai mic dintre cei trei frați, Marin, „după buletin lile... N-avea optisprezece ani și se însura „mine”. Atîl. Apoi pe neașteptate îl lovește fulgerul. Se adună oamenii din preajmă. Ce trei sînt îngroapați pînă la briu în țărîna, leac din bătrîni împotriva focului cerec. Plouă... Oamenii asteptă... Spectacolul e straniu numai capetele le tes din pămînt, inerte, fără expresie. Urmează boceul mamei, văduvă „olbită dintr-o dată” sub puterea destinului implacabil și absurd: „Și tu ce-mi făcuși, Marice, ce-mi făcuși, că mine trebuia să te duci la casa ta, puuteee, (...) și-acum stai aici în groapă, muiica, și te mîncă pămîntul...” Spectacolul se amplifică atunci cînd cel mai tinăr, Marin, face nuntă din groapă... lîngă trupurile fraților morți. Lăutarii sînt aduși în silă, veselia e silită, totul e nefiresc, greu, și ploaia se întărește.

de esențializare și diversitate. E o lume autentică, de mare vigoare, „ecoloită”, care a încremîntat așa de mult de ani”, trei oameni cossoc...” Ei vorbesc despre front, pămînt, și cossoc cu îndirigire. Plouă nărunit, fără odihnă. Afliăm cum cel mai mic dintre cei trei frați, Marin, „după buletin lile... N-avea optisprezece ani și se însura „mine”. Atîl. Apoi pe neașteptate îl lovește fulgerul. Se adună oamenii din preajmă. Ce trei sînt îngroapați pînă la briu în țărîna, leac din bătrîni împotriva focului cerec. Plouă... Oamenii asteptă... Spectacolul e straniu numai capetele le tes din pămînt, inerte, fără expresie. Urmează boceul mamei, văduvă „olbită dintr-o dată” sub puterea destinului implacabil și absurd: „Și tu ce-mi făcuși, Marice, ce-mi făcuși, că mine trebuia să te duci la casa ta, puuteee, (...) și-acum stai aici în groapă, muiica, și te mîncă pămîntul...” Spectacolul se amplifică atunci cînd cel mai tinăr, Marin, face nuntă din groapă... lîngă trupurile fraților morți. Lăutarii sînt aduși în silă, veselia e silită, totul e nefiresc, greu, și ploaia se întărește.

de esențializare și diversitate. E o lume autentică, de mare vigoare, „ecoloită”, care a încremîntat așa de mult de ani”, trei oameni cossoc...” Ei vorbesc despre front, pămînt, și cossoc cu îndirigire. Plouă nărunit, fără odihnă. Afliăm cum cel mai mic dintre cei trei frați, Marin, „după buletin lile... N-avea optisprezece ani și se însura „mine”. Atîl. Apoi pe neașteptate îl lovește fulgerul. Se adună oamenii din preajmă. Ce trei sînt îngroapați pînă la briu în țărîna, leac din bătrîni împotriva focului cerec. Plouă... Oamenii asteptă... Spectacolul e straniu numai capetele le tes din pămînt, inerte, fără expresie. Urmează boceul mamei, văduvă „olbită dintr-o dată” sub puterea destinului implacabil și absurd: „Și tu ce-mi făcuși, Marice, ce-mi făcuși, că mine trebuia să te duci la casa ta, puuteee, (...) și-acum stai aici în groapă, muiica, și te mîncă pămîntul...” Spectacolul se amplifică atunci cînd cel mai tinăr, Marin, face nuntă din groapă... lîngă trupurile fraților morți. Lăutarii sînt aduși în silă, veselia e silită, totul e nefiresc, greu, și ploaia se întărește.

Constantin M. Popa

Continuare în pag. a 6-a

CONSTANTIN STAN: «Vară tirzie»

Vară tirzie, noul roman al lui Constantin Stan, este o carte care vorbește cu o dezinvoluntă mascată despre dragoste și un anume sentiment al vieții.

de un gol de personalitate pe care și-l umple apelând la personalitatea celui de dinaintea lui. E un mod de a realiza și un nou punct de contact cu ceea ce a fost.

Intimizat și îndrăgostit este scos în această campanie de prozatoare de sub zodia liricului. Cornelia este aici Cordelia, desigur nu pentru Nelutu.

Micul roman scris de Constantin Stan are o compoziție savantă și o scriitură sigură. Aproape nimic nu e inutil în acest roman, dacă n-am avea în vedere și proiectele asupra satului.

M. Ungheanu

CARTEA DE DEBUT

ARTA EVOCĂRII

Există un dozaș inefabil al „literarului” și „psihologicului” în arta evocării copilariei aflate în pragul școlii și în primele clase.

Mihail Vlasie are un ochi atent la mișcările

interioare ale conștiințelor și la amănuntele semnificative ale realului ce compun o lume sau definesc o mentalitate.

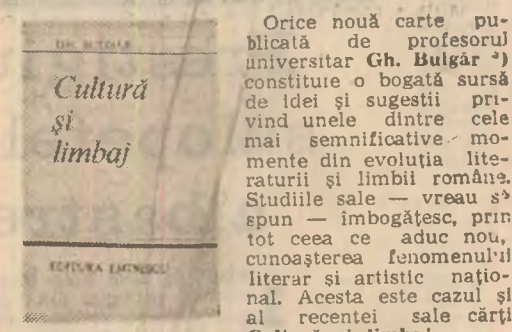
Antologică rămâne, cum arătam, Smochinul neroditor, proză complexă de evocare a copilăriei bălăntului unei învățătoare de țară.

Alexandru Condeescu

Mihail Vlasie: „Smochinul neroditor”, Editura „Cartea Românească”, 1986.

STUDII

„CULTURĂ ȘI LIMBAJ”

Orice nouă carte publicată de profesorul universitar Gh. Bulgar (*) constituie o bogată sursă de idei și sugestii.

Subiectele eseurilor se înscriu, după cum se poate observa, în desfășurarea amplă a literaturii române, din zorile ei până în epoca noastră.

De altfel, viziunea din unghiul căreia sînt întreprinse exegezele fie literare, fie lingvistice, este judicioasă definită, de însuși autorul lor.

Asupra structurii frazei și a stilului, și îndreaptă, de preferență, atenția criticul Gh. Bulgar, deosebit de interesant.

N. Mihăescu

Gh. Bulgar: „Cultură și limbaj”, Editura „Eminescu”, 1986.

NOTE • ATITUDINI

UN „ESPERANTO” LITERAR?

Pe cine ne întrebăm, l-am putea asemăna lui Eminescu sau lui Creangă dintre membrii amintitului cerc academic studentesc?

CUM CITIM

Trăian Demetrescu publica într-o epocă de sentimentalism românesc Cum iubim?.

rate privitoare la mesajul ei umanist: „O carte a protestului substanțial împotriva noemeniei, lăta ce mi se pare a găsi în recentul roman al lui Ion Lăncrănjan”.

„Cu artă pe măsură, răsfățat de har, Fănuș Neagu se află în situația zeflei Shiva (s.n.), care (...) așezată în fața pianului, rămâne descumpănită”.

confundă personajele, mediile și rostul lor românesc. Ion nu e terORIZAT de pădure. Dar să nu încercăm a-l suplini pe H. Zalis care crede că pădurea e tot una cu viața și cu pădurea.

CITE CLAPE ARE PIANUL?

„Cu artă pe măsură, răsfățat de har, Fănuș Neagu se află în situația zeflei Shiva (s.n.), care (...) așezată în fața pianului, rămâne descumpănită”.

SUBLINIERI

Din nou despre victoria de la Rovine a lui Mircea cel Mare

cronologia precisă asupra confruntării dintre Mircea cel Mare și Balazid, apărând invariabil anul 6903, ceea ce în cronologia bizantină înseamnă perioada dintre 1 septembrie 1394 și 31 august 1395.

3. Deși nu figurează în vreo cronică (necum în 29 de cronici) data de 17 mai 1395 nu este prezentă doar o „ipoteză” ci în momentul de față poate fi socotită un adevăr istoric măcar până la apariția unor elemente capabile să impună o revizuire totală a celor cunoscute.

1. În absolut toate cronicile — bizantine, sîrbe, bulgare-bizantine — care conțin o indicație

Analiza comparată a tuturor izvoarelor demonstrează categoric faptul că ele nu vorbesc de mai multe confruntări între Mircea și Balazid, ci de una singură, pe care fiecare în parte zidește în felul ei, dar toate se dovedesc a se referi la același eveniment, culminându-se una pe alta și conștinând în mod evident.

limesul! El înțelege izvoarele pe dos, face parăcăz de acțiune și combină informațiile cu rezultate de acest gen: „Zice istoricul Gheorghe Franți că au avut două războaie Mircea vodă cu Balazid, împăratul turcesc, unul către Nicopoea, altul pe apa Ialomiței și la armidoșo-l-au biruit pe Balazid-bei. Alți istorici spun că au avut Mircea vodă și Balazid-bei pe apă la Rovine (unde vor fi Rovinele, nu le spune). Și au avut ajutor Mircea Vodă pre Marco Cralevici și pe Constantin și pe Dragaș, oameni de neam mare, sîrbi, cu oști suple minia lor. Și au avut Mircea vodă pre împăratul turcesc Balazid-bei, care a avut Mircea vodă și Constantin au pierit în război. Deci, după ce au făcut Mircea vodă aceste izbînde, vîzînd obrăznicia turcilor, s-au împacat cu ei și l-au fost dinod pond, pentru ca să se odhnească țara cu pace”.

Este inutil să căutăm în „Gheorghe Franți” pasajul din Radu Popescu, după cum truda zădăric ar fi să căutăm vreo cronică în care să găsim pe Marco Cralevici și Constantin și pe Balazid, veniți să lupte alături de sultan împotriva creștinilor! Putem însă bănui cum cum s-au petrecut lucrurile în mîntea acestui „Conu Leonida” din primul pătrar al secolului al XVIII-lea. Iată pasajul autentic din cronică lui Macarie Mellesinos (Pseudo Sphrantzes) editată și tradusă de învățăutul bizantinolog Vasile Grecu: „Apoi pornește (Balazid n.n.) cu război contra lui Mircea domnul Țării Românești și a strigat mult loc, acest Mircea a venit la o luptă deschisă într-un loc neprielnic, dar sultanul, chinându-se în fața locului rău, a lăsat lupta și s-a retras. Mircea s-a hotărît să-l dea tribut și au trăit în pace” (G. Sphrantzes, Memoriele 1401-1477, ediție critică de Vasile Grecu, București, 1977, p. 223).

Dan Zamfirescu

Continuare în pag. a 6-a

9 AUGUST 1986

EPOCA MARILOR SINTEZE IDEI LITERARE ROMÂNEȘTI

O imagine a literaturii române de azi nu e desăvârșită în chip convingător dacă lipsește din ea istoriografia literară, unde metaforicele sunt considerabile. Ele încep, este de înțeles, de la cercetările de amănunt, care aduc probe noi asupra unor producții cu atribuiri nesigurate (precum studiul lui N.A. Ursu, de exemplu), clarifică perioade și epoci de creație, rânduiesc, mai aproape de realitatea creației interioare, scrieri de opere și de autori. De la origini, stabilite recent într-o epocă aflată în contemporaneitate cu etnogeneza și pînă în momentul propriu-zis „modern”, literatura română pare a căpăta o dimensiune inedită, hotărît omogenă, ilustrând năzuința unei spiritualități de a se exprima complet.

Îndreptările sînt, în materie de periodizare, numeroase, întemeindu-se pe ideea de a revela aii sincronizările ignorate și să concentreze un organism cultural în direcția specificității. Epoca străveche a literaturii române (dedusă din cercetări precum alea ale lui Ioan G. Coman și Nestor Vornicescu) este „specifică”, umanismul românesc evidențiat de Virgil Cândea și alții e o realitate, barocul, demonstrat prin studiul solide (precum alea ale lui Edgar Papu, Dan Horia Mazilu, Ion Istratie), denotă o năzuință către sincronizare cu date proprii. Însă cu totul literatură română a începuturilor, de pînă la clasicismul „secolului de aur” românesc (subliniat cu fervoare de Dan Zamfirescu) se supune unui spirit de regionalitate culturală, europeană însă cu notă răsăriteană: este expresia „celor de-a treia Europe” (Dan Zamfirescu). Sinteză de tendințe ar fi putut să fie secolul al XVIII-lea românesc în a cărui revelație mai apropiată de adevăr au indiscutabile merite Alexandru Djuj, mai întii, și Ciprian Zaharia, prin studiile dedicate dimensiunii intelectuale și spirituale a literaturii. Un „perromantism” românesc a dedus din cercetările lui Mircea Angheliescu: „originiile romanismului românesc: capătă o nouă consistență prin studiul lui Paul Cornea, pe urmele ideii de literatură premodernă” (Al. Piru). O întreagă perioadă a „marilor clasici” e cuprinsă în

cercetarea lui George Munteanu, dedicată epocii „Junimii”. Mai departe, către noi, studiile se diversifică și fundamentale rămîn monografiile dedicate cîte unui autor (Al. Macedonski, de Adrian Marino, G. Ibrăileanu, de Al. Piru, Ioan Slavici, de D. Valamianu, D. Zamfirescu, de M. Galița), cîte unei grupări literare ori unei tendințe existente în literatura română. Staționară, conformistă chiar, e cercetarea privind curentele literare moderne.

Această străvănă în a organiza, după un principiu coerent, istoria unei culturi în expresia ei literară e, fără îndoială, trăsătura cea mai de seamă a disciplinei, în aspectul ei contemporan. Este o emulație evidentă a ceea ce, năzuind către o clarificare în direcția conceptelor operative, mai apropiate de realitatea creației și de necesitățile unei culturi și între cele mai însemnate idei literare cu valabilitate teoretică, nu doar la români, trebuie considerate acelea privitoare la originile literaturii naționale, la geografie literară și la protocronism. Sînt inițiative cu un grad nu fără semnificație de generalitate, pornind, precum ideea străromână, de la condiția culturilor mediale, desemnînd apoi, cu protocronismul, realitatea creativității în spații culturale considerate „mici”, în fine, convingînd, cu „geografia literară”, un program apt să reveleze, într-o literatură, totalitatea straturilor rezultate istorice, creațiile de valori. Experiența literaturii române a ușurat aducerea acestor procese culturale pînă la înfățișarea lor de concept și, în această măsură, de impunere a unei perspective noi, hotărît interdisciplinare, contribuția „Lucaefărului” este proeminentă. A recapitula conținutul și orientările lor, în vederea unor dezbateri mai largi, pe care recapitularea acestor idei le cere în chip imperios, este și o dovadă a evoluției culturale, care, prin-o literatură, sintetizată și intervențiile care urmează au, de aceea, scopul de a pune cîteva accent pe tema unor idei literare românești, apărute după Congresul al IX-lea și în urmarea doctrinei acestuia și, de asemenea, de a propune o problemă care a cărei dezbateră o considerăm necesară.

Ion Sălișteanu: „Lectură”

Substratul cultural

Una dintre cele mai dezbătute probleme din istoria culturii române au constituit-o începuturile scrișului și literaturii românești. Rezolvarea nu putea veni dintr-o dată. Mai întii, s-a discutat, îndelung și cu opinii variate, apariția scrișului în limba română, început văzut de cercetătorii de tîrziu și sub influența unor puncte diverse din afara culturii române, ca și cum poporul român, cu o vechime mai mare ca a multor altor popoare, implicat în receptarea unor forme primordiale de cultură și civilizație ale erii noastre, n-ar fi manifestat nici un fel de interes în a fi stător și a se amesteca și, mult, deși între timp descoperirile arheologice de pe întinsul țării, pînă la cele mai recente, de-a dreptul minunate opere de artă și de construcții, îi arată cu un „grai” cultural de înaltă înălțime. Cînd, cu ani în urmă, s-a emis ideea unei epoci de „antichitate românești”, următoarea de un ev mediu românesc și apoi de o perioadă de umanism în limbă zonă de cultură (slavona), la confluența secolilor XV-XVI (pandant la umanismul occidental în limbă latină), cu deschidere spre ideile de tip renascentist și așa mai departe, precum și cu statut de specialități s-au născut de asemenea viziuni și au rămas la ce stîiu ei.

Iată însă că cercetări stăruitoare și neobosite au reus pe tapet, cu competență indiscutabilă în materie, problema începuturilor literaturii române. După sinteza prof. Ioan G. Coman, despre Scrișorii în epoca străromână (1979), cu examene exegetice de mare clasă, Dr. Nestor Vornicescu a adunat la un loc, cu discuții și interpretări originale, tot ceea ce poate face punte de legătură de la primele opere patristice, din secolele IV-VI în limbile greacă și latină, pînă la scrieri în limba română din secolele XIV-XVI. Dacă prezentarea amănunțită și cu excelentă documentare a răsăririi scrișului patristic în literatura română din secolele XIV-XVI nu se mai poate să nu convingă pe „specialiștii” de funcțiune importantă a acestor scrieri în interiorul culturii și literaturii române vechi în schimb scrierile acestea, în greacă și latină, sunt cîteva din cele mai importante din secolele IV-VI, deci, asemenea scrieri, n-au convins prompt că ele se leagă de poporul român în epoca lui de formare, de vreme ce și recent se afirmă evaziv că acestea se adresează întregii spiritualități orientale. De aceea acum și aici vom însta mai mult în această direcție.

În primul rînd, ca toate cele citate mai sus activă zonal și nu pentru o singură populație, se pune întrebarea pentru care populație o făceau mai cu seamă, de pe poziția lor culturală? Pe de altă parte, trebuie să înțelegem că activitatea lor nu s-a rezumat numai la o serie de scrieri cu deziderat și emisie de idei, pentru adevărate înalte, solite a fi fiind în acest sens de administrația imperială, ci mai ales auveau îndatorirea să susțină răspîndirea doctrinei pe toate căile, în masele populare și iarși de întrebare: pentru care mase și cu ce mijloace? O făceau pentru greci și în limba latină? Dar aceștia aveau de mai înainte misionarii lor, cu

comunicare directă în grecește! Cei cu sediul la Tomis se îngrijeau de coloniile grecești din aceste părți și se manifestau aici în limba latină? (este clar că stăpîneau mai cu seamă această limbă). Apoi Laurențiu de la Novae pe locul actualului Svislov bulgar, pe malul drept al Dunării, în dreptul Zimnicei) de ce populație se interesa? Numai de cele de la sudul Dunării? Doctrinarii de frunte, nu privea deloc la stînga Dunării? Și mai departe, spre sud-vest, contemporanul său, Niceta, cu sediul la Remesiana (actuala Bela Palanka, nu departe de Mis, în Jugoslavia) se uita oare strict numai în jur, cînd la nord de Dunare se petreceau, în același timp, drame de ecou, precum martirajul lui Sava (372), sau persecuțiile lui Atanaric, șeful vizigoților? Toate acestea nu puteau să nu intereseze pe Niceta de Remesiana și pe alții. Sînt presupuneri mai mult decît logice. Desigur, aceștia au fost preocupați nu numai de daci, din sudul Dunării, veniți aici după retragerea ostirilor romane (271), cum se spune. Vasile Părvan avea totuși o viziune neeronată, cînd aducea lucrul lor și la nordul Dunării. Își aveau sediul pe malul drept, pentru că ați se socotea mai în siguranță, dar se exercitau mai larg.

De fapt, dintre toate populațiile din Romania Orientală, cea daco-romană (în proces de devenire românească) a fost cea mai asaltată de zăbaterile primare pentru răspîndirea doctrinei răsăritene, pentru că era cea mai aptă și destinată pentru așa ceva, fapt imprimat clar în terminologia de origine latină din limba română pentru noțiunile de bază ale ei. Această spiritualitate românească s-a născut deci odată cu poporul român și au crescut cultural împreună. În acest sens, scriitorii luați în considerare de autor, cu opere în latină, sînt numai niște exemple de figuri reprezentative, bine alese, apărînd în veacurile IV-VI, din multe alte

Ion Sălișteanu: „Covorul”

(adeseori necunoscute), care s-au consacrat acestei cauze. Autohtonii sau nu (dacă unora nu li se par), acești scriitori s-au integrat cu activitatea și scrișul lor culturii incipiente a unui nou popor și aparțin acestei culturi străromâne.

Dar, în acest context, trebuie să admitem că noia spiritualitate s-a propagat nu numai la treptele sociale superioare, ci mai ales în comunitatea mare a populației și pe întesul acesteia, adică într-o limbă veche, străveche sau străromână. Misionarii predicatori au folosit oral sau în scris, și aceasta tocmă în „golu” aparent și în „muțenia” falsă dintre secolul VI și secolul XI-XI nu se putea să nu se cîvinde omii și să nu se facă, într-o română veche sau străromână, traduceri din textele fundamentale, mare căutare avînd de la început, în toată Europa, Psaltirea. Omiliile individuale au fost supuse perisabilității, afară de cele devenite clasice, fiind create de mari personalități. Traducerile sacre, în schimb, au rezistat mai bine ca reprezentînd texte definite constituie și s-au păstrat în copii slavonă pînă în ziua de azi, spre sfîrșitul secolului al XIV-lea (există indicii), făcîndu-se retrăducerea acelorasi texte, după versiunile slavonă, care au rămas în limbajul bisericii și vechile traduceri, ale căror urme sînt vizibile și de netăgăduit în aceste noi retrăduceri, bistrate și ele în copii: Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voroneșiană, Psaltirea Hurmuzachi, Codexul Voroneșian. Într-un serial apărut în „Lucaefărul” (10, 17, 24 aprilie; 8, 22 mai 1982) am scos la iveală asemenea traduceri indubitabile de tonică veche a exprimirii și de elemente lexicale caracteristice, provenind în mod clar din traducerea unor vechi versiuni latine (imposibil deci de aflat în vreo versiune slavonă). Forma lor este de departe străveche. Cîntîre ca meserie (mită), pătrunde în scrișul, în cîntîre (aprinde), steare (ucigasi) s.a., cu corespondențe în versiuni latine vechi ale „Biblei”, sînt elocvente pentru contextul reconstituit.

Constatăm, în final, importanța primelor scrieri de pe teritoriul românesc și implicit a studiului lor, cînd a cărei merite și calitatea, care, în condițiile istorice ale formării poporului român, puteau să stea la începuturile culturii și literaturii române, ca bază de plecare, urmate fiind de scrieri și traduceri de texte biblice (Psaltirea, Pap. Ap.) în străromână din latină, avînd loc apoi trecerea la scrișul în limba slavonă și venirea din nou în limba română cu folosirea vechilor traduceri. În acest fel literatura română are origini vechi și o neîntreruptă continuitate, fiind în fond (în tablou reconstituit nu numai logic, ci și argumentat), una din cele mai vechi din sud-estul Europei.

I.C. Chițimia

Protocronism și antidogmatism

Cînd, la 1977, apărea ideea de „protocronism” (legată de o culegere de studii, „Din clasicii noștri”, de Edgar Papu), constința literatură românească era pregătită de un lung sir de precursori și s-o primească: G. Călinescu în „Istoria literaturii române...” (și mai ales în eseul incheieric asupra „specificului național”), Lucian Blaga cu „Spațiul moritic”, Nicolae Iorga cu „Introducere sintetică”, Vasile Părvan cu „Getica”, și mai înainte de ei, S. Mehedinți și H. Ștefănescu, Kogălniceanu. În felurile proporții și cu incheieri proprii acestia, ca și alții, ilustrează protocronismul chiar dacă ideea nu căpătase, pentru ei, un nume. Sigur este că în esență ei această exemplifică o experiență a literaturii române în latura voinței de specific și a universalității de esență, aflată alături de criteriul difuziunii. A fi „specific” înseamnă a fi „universal”, prin aceea că o cultură e o dezvoltare în cadru ireductibil al ideii de universalitate; a această interpretare este kantiană.

Fîind o prelungire a unei însușiri de reprezentanță a căror unificare trebuie făcută printr-o doctrină comună, rezultă că „protocronismul” desemna o realitate a creației românești, aducînd la obiect un program adeseori intuitiv și a cărui coagulare venea nu atît din transmiterea instituțională cît dintr-un fond antropologic diferențiat. Apelul la specificitate înseamnă mai degrabă „înaintare organică” (după formula lui G. Călinescu) este de înțeles în felul unei resuscitări a „substratului”, dacă înțelegem prin aceasta o materie fundamentală susținută perisabilității. De altfel, „substrat” și „sincronism” sînt noțiuni cu valabilitate de problemă la români și a pune accentul pe precădere pe „substrat” înseamnă a da „sincronismului” funcțiunea secundară pe care acesta trebuie să p aibă într-o cultură supusă îndemărilor difuzioniste cu origini de tot felul. Această complementaritate, care este de proces cultural situat pe lîngă necesitatea de conformație specifică, explică însemnătatea protocronismului ca experiență cu grad de generalitate în culturile fără caracteristică expansiunii.

Ceea ce a împiedicat ideea să se consolideze încă de la momentul inițial era elaborarea ei sumară și cu prejudecățile unei mentalități care uitase, fără înconștient, de Călinescu, Iorga, Blaga, Hașdeu; protocronismul trebuia să fie, de la un punct încolo, o contribuție colectivă la a cărui clarificare venă și istoricii literari, antropologii, lingviștii, esteticienii (de altfel, acest fel de studiu e, în chip obligatoriu, întemeiat pe completări între discipline diferite). Două debateri, însoțite de alte comentarii, apărute în „Lucaefărul” în 1977 și 1978 (adunate, în chip salutar, într-o „addenda” a volumului „Exatitate admirabilă”, de Mihail Ungheanu), exprimă, mai acut decît observațiile din originara cule-

gere „Din clasicii noștri”, ideea de protocronism. Zicînd, altădată, că protocronismul e antidogmatic, voiam să accentuez ideea de valori fundamentale pe care ne-o propune, în contrast cu frigida, față de esențele naționale, direcție culturală a anilor cincizeci, de după război. Este, de altfel, obligatoriu a privi protocronismul în dezvoltarea doctrinară iar nu în strictă determinație de accepțiunile pe care i le dădea creatorul termenului propriu-zis. Terminologia nu înseamnă, în acest caz, decît un conținut parțial și este de înțeles că destule confuzii își au originea în propozițiile puține, cu înfățișare teoretică, pe care le conține „Din clasicii noștri”, unde absența unui eseu explicativ obligă pe examinatori să recurgă la fragmentele amănlice. Este, asadar, de observat că în cuprinderea protocronismului intră atît propozițiile aceluia care a inventat termenul și a punctat semnificațiile cit și, mai ales, acelea rezultate din contribuțiile ulterioare, care sînt ale lui și ale altora.

Asadar, ce este „protocronismul”, la aproape zece ani după întilnii opinii pe tema aceasta? Protocronism e, mai întii, de toate, reformularea unui canal de istoriografie literară care înalță în abstract experiența comunității literare a Europei occidentale. Orînduirea de antichitate, Ev Mediu, Renaștere și Umanism, baroc, clasicism, luminism, romantism și modernism e dovadă a fi o formulă de evoluție regională și nu universală și a nu o respecta nu trebuie socotit un element de inferioritate ori de întîrziere (de asemenea, nici de superioritate). Cronologia unei regiuni nu e cronologia universului și dacă literaturile asiatice ori americane au alt eoașorînic interior, aceasta nu înseamnă că ele nu sînt prin creație, în universalitate, de vîrstă Europa; nu e vorba nici cronologiei regiunilor literare europene (danubiană, scandinavă, balcanică) nu o respectă pe aceea a Occidentului. De aici rezultă că noțiunea de creativitate se ține în autonomie de impulsul exterior care, atunci cînd se produce, poate cel mult să adauge o notă de varietate înădăuț de structura autonomă, dezvoltînd o latență. Intrucît creativitatea e pretindevin virtuală (cîci o altfel de viziune ar fi segregatîonistă și fundamentată pe absurdul rasial), rezultă că literaturile au drept scop ultim organizarea intuitivă în ideea valorificării unui specific; universalitatea e văzută, din acest punct de vedere, ca o trăsătură a valorii față de uman și nu o termen cu origina în relativ. Literatura universală e, în ideea protocronică, nu literatura difuzată în universalitate, ci o comunitate universală de valori diferite după specific, adăugînd un răspuns propriu la ideea de umanitate. Cîtă vreme criteriul difuziunii e fără valoare, cîci universalitatea e înțeleasă prin intrinsec, s-ar înțelege că o literatură ajunsă la creația de valori (chiar și de esență populară) poate să desfășoare în cadrele ei elemente pe care altfel încă nu le cunosc și pe care abia un moment ulterior le face să apară acolo, în deplină autonomie ori prin sugesție. Presimțirea unei direcții ori a unui curent, generalizată apoi prin difuziunea dintr-un alt punct decît cele unde se produsese anticipația, nu are valoare prin anticiția simplă (cîci altfel e de admis criteriul difuziunii și s-ar înțelege că elementul nedifuzat nu există) ci prin adăugarea, la un organism cultural propriu, a unei trăsături dovedite a posteriori ca fiind universală. Sînt de disociat universalitatea de esență a creației (care poate să dea caracterul „protocronismului”) și universalitatea ca pome accentuat pe capacitatea ei de anticipație și universalitatea confirmată, prin intermediar, atunci cînd protocronismul la aspect de previziune, universalizată apoi de alții, în culturile de expansiune. Amîndouă dau caracter „protocronismului” unei literaturi, recomandabilă fiind universalitatea de esență, cîci românii înțeleg într-un mediu literar universal (chiar dacă difuzat mai puțin sistematic) cîtă vreme au pe Eminescu, Sadoveanu, Călinescu, Blaga, Argeșzi, Iorga, Caragiale, Hașdeu.

În sfîrșit, o mențiune: a zice „protocronism” și nu „protocronie” nu vrea să spună a căuta anticipația unei literaturi, alcătînd în acest fel un tablou de injustiții, ci a face înainte de toate, program din înaintarea ei în cadrele organice, cu precădere specifice, completînd la ele ceea ce are corespundere în entelehii. Este distanța între evaluarea pasivă și doctrina evoluției calme, care simte că nu are trebuință de excese din moment ce materia ei exprimată nu are, față de vitalitate, goli.

Ion Sălișteanu: „Tăsoțoare”

Noua geografie literară

Inițiată sub semnul celui de al IX-lea Congres al P.C.R., dezbateră referitoare la Noua geografie a literaturii române contemporane (cf. Lucaefărul, nr. 6/1985) este, prin cuprindere și aspirație, un proiect promițător. Ca orice dezbateră serioasă, este, în primul rînd, o încercare de creionare clară a contururilor obiectului în discuție și cursuri în aril problematică la ordinea zilei, taționări de soluții, cristalizări de lanțuri argumentative ce permit separarea minereurilor căutate de impuritățile ce le însoțesc, detectarea straturilor de interes interpretativ în raport cu producția literară și mai ales, în fine, o perspectivă analitică ce vizează sistemul, nu doar atomii, un unghi de atac din care eforturile pe cont propriu și reușite cu țintă precisă apar într-o altă lumină, clarificatoare. În același timp, generalizările semnificative sînt urmările în zone pluridimensionale și multidimensionale. Registrul larg al problemelor ce pot fi subsumate și asumate sînt integrate unei proiectii angajate asupra rostului operelor literare înăuntrul culturii naționale. De aceea, se poate spune că dezbateră despre Noua geografie a literaturii române contemporane este o revizuire, în noul context spiritual, a criticii de direcție literară, concepută din interiorul criticii literare și cu mijloace specifice ale acesteia, adică fără presiuni normative, dar cu sensibilitate la pulsul valoric și la temperatura morală, spirituală a operelor. Aceasta nu înseamnă, în principiu, o eschivare în fața criteriului estetic, ci doar o accentuare a revelației acestuia. Nucleele ideatice care vertebrează dezbateră menționată sînt elocvente, în acest sens prin ceea ce afirmă efectiv, și, mai ales, prin deschiderea teoretico-interpretativă pe care le operează. Sînt pozițiile și situații care ar compromite ideea. Însă, critica de direcție pentru care se pledează — cîci despre aceasta este vorba, chiar dacă nu în termeni expliciți — își însușește ocazie estetică din perspectiva opțiunii pentru o paradigmă a culturii noastre naționale în care se

îmbină armonios tradiția cu inovația, memoria culturală activă cu inițiativa creatoare. Este, deci, o critică de al calibrul și cu un alt tonus teoretic ce încorporează, în propria-i substanță, exigențele ideologice ale contemporaneității noastre socialiste. Intră în acțiune un alt stadiu al validării estetice: acela în care judecata de gust nu se mulțumește a fi claustrată între copertile subiectivității ludice, ci reușite convertirea artei etaloane care îi par străine, și chiar îi sînt astfel, atîta vreme cît le tratează ca eterogene pur și simplu. Ceea ce dispare nu este interesul pentru valoarea estetică, încorporată operei literare, ci doar iluzia purității. Căci dintotdeauna rostul calificării și ierarhizării critice a fost acela de a asigura autoreglarea universului artei și literaturii, adică alcătuirea unei hărți a valorilor, descoperirea și motivarea reliefului axiologic, în care ceea ce este izbitul estetic este de alt rang decît producțiile periferice, fie ele chiar și neasemuit de admirate o vreme. Desigur, judecata de gust nu se aseamănă cu premiile sportive, dar, totuși, dintotdeauna deosebeste piscurile de văi, simple coline sau mistăni. Și, intrucît accentul cade atît pe ceea ce este, cît și pe ceea ce ar trebui ca să fie lumea artei, cea mai autonomă dintre manierele de a face critică literară este, mărturisit sau nu, una de direcție, cîci rezonanțele valorice și reflexele culturale sînt mult mai complexe decît cele intenționate. Dezbateră din Lucaefărul reușite să indice liniile pe care critica literară poate recupera acel model al culturii naționale care este capabil de autoreglarea valorilor. Regulatorul cultural nu alterează, ci potențează țaria celui estetic (mai precis, artistic), intrucît nu mai lasă lumea literaturii doar în vîntul unei autoreglări culturale spontane, ci, integrînd-o în sensurile disponibilităților unei tradiții active cu priză în sensibilitatea actuală, o ferece de relativism autodizolvant și de mizele minoratului creator. Și, intrucît de aici nu decurg în nici un fel consecințe valorico-normative, asimilarea tentativelor inovatoare în planul creației este nu numai posibilă, ci necesară.

Chiar dacă își propune doar localizarea teoretică a unor din problemele privitoare la evoluția valorilor în literatura recentelor două decenii, dezbateră din Lucaefărul — și contribuțiile ulterioare — reușite o radiografare a cîmpului de forțe — cu traectoriile și mirajele lui — în care sînt situate creatorul și operele sale. Literatura majoră are menirea de a sedimenta, remodela și inventa modele de sensibilitate valorică, moduri de a percepe, pricepe și valoriza lumea omului, aflată pe o

anumită coordonată civilizatorie. Lumile estetice implite depun mărturie — tocmă prin a-re-sistarea lor — cînd a cărei merite și calitatea, care, în condițiile istorice ale formării poporului român, puteau să stea la începuturile culturii și literaturii române, ca bază de plecare, urmate fiind de scrieri și traduceri de texte biblice (Psaltirea, Pap. Ap.) în străromână din latină, avînd loc apoi trecerea la scrișul în limba slavonă și venirea din nou în limba română cu folosirea vechilor traduceri. În acest fel literatura română are origini vechi și o neîntreruptă continuitate, fiind în fond (în tablou reconstituit nu numai logic, ci și argumentat), una din cele mai vechi din sud-estul Europei.

Vasile Macovicu

Artur Silvestri

Andrei Ștefanku

**Speram că eu cum Homer...
Și-nfrigorat cum Ovidiu...**

Că a fost toamnă
a fost doar circumstanța atenuantă
a întoarcerii mele la tine
cuvânt orbitor și prețios cum moneda veche.
Pentru această faptă nu mă rușinam
căci n-a făptuiam prea des
și totuși se părea că m-ascund
fără s-o știu pe o coală albă de hirtie,
când iarba în prag de zi înfrunzi
iar miinile înghețate-n buzunare căutau
finimile anacii o căldură apropiată
ca lingă un pintec de femeie.
Știam că pornirile acestei întoarceri așteptau
cu-nfrigorare-n mine de multă vreme
și-n vremea celorlalte anotimpuri
înă mie mi-era frică de orbire.
Știu că trebuia să-mi fie frică și de alte
lucruri
când ele stări
și deci regulamentele exacte și corecte
determinau și vămuiau
toate lucrurile și toate stările
posibile
preț gheturile apă.
Dar eu nu respectam acele regulamente
nu ascultam de legi
când mă întorceam la tine o cuvânt tăios
și sărat
mi-era frică de orbire
cum unui pictor.
Însă speram că eu cum Homer...
Și-nfrigorat cum Ovidiu...

rodian drăgoi

Despărțire

Pe deal un păstor
cîntă cu jale din fluiet
alături oile ascultându-l
ca uitat să mai pască
într-o
iarba crește vertiginos
despărțindu-i

Carul cu lacrimi

Mă-ntruceam tirziu acasă
prin lumină de mireasă
toată noaptea mă-ntruceam
toată noaptea n-ajungeam
cînd eram cînd i u eram
prins în hamuri tot trăgeam
canul greu de lacrimi plin
știu că vin și cînd nu vin
am ajuns n-ajung
patul podidit de plîns
și tu îngropată-n ieri
miroasă a nicăieri
m-am culcat n-am adormit
urla-n ceruri un cuțit.

Nu mai femei

Peste case și prin oaze
trec numai femei frumoase
și pe drum și pe sub drum
trec numai femei de seamă
peste frunte pe sub pleoapă
cîră numai femei de apă
și prin visuri și prin geamuri
văd numai femei la hamuri
noaptea-i despăcită-n două
numai de femei de rouă
iar în firele-mi din barbă
dorm numai femei de iarbă

Presimțirea fără dimensiuni

Iată totul se umflă deja
nu mai poți determina exact nici muchiile
vorbirii noastre
și rătăcirile mele după tainicele esențe ale
vederii
dorința mea desfătarea mea
sint zadarnice.
Aseară am încercat să nu mai zăresc
intunericul
aripi ostentive ca amuțit cînd am început
să vorbesc
în limba inițialelor
iar plantele misterioase ale visului
smulgeau din mine ca un clește
esența frumuseții înscrise-n limba aceea
în măruntaiele mele.
Presimțeam distrugerii
stihile cuvintelor mă cutremurau
n-am fost pregătit să-mi explic senzațiile
zdrănelor gîndurilor mele ascunse,
nu mai încăpeau în piele vorbele frumoase
și de aceea am renunțat să discut cu tine
cuvînt frumos
m-am dus să țip
eu - mut și orb...

Călătoria

Pină la coamele valurilor mării
ce pieptăna pîrul soarelui ne-am tot dus.
Muți și nevăzători pe drum
coaceam umbrele,
finimile anacii și pădurile-nfrigorare.
Ne-am tot dus în ciuda furtunilor și apelor
involverate
cu capetele descoperite
cu frunțile în flăcări
cu buzele fremătînd pină la sare.
Și cînd în sfîrșit lingă sare am ajuns
cînd lingă sare ne-am copt
și am confundat trupurile noastre-n mare,
am aflat că-n luptă am fost învinși.
Și atunci o bucătă de sare din ochii noștri
în mare am înfip-o
și ne-am întors înapoi
înțelepți și iluminați:
vocele noastre se revărsau pieptănate
și luminoase
în limba maternă.
Traducerea din limba slovacă apar-
ține autorului

Părul tău

Părul tău căzînd din nori
mă trîntește-n sărbători
părul tău căzînd din lună
mă alungă mă alungă
părul tău căzînd pe munte
mă alintă și mă minte
părul tău căzînd prin ceață
mă îngheață mă dezgheață
părul tău căzînd pe casă
mă dărimă și mă lasă
părul tău căzînd pe geamuri
mă găsește ros de hamuri
părul tău căzînd pe carte
mă adună mă despărte
părul tău căzînd pe hartă
mă mîngieie și mă ceartă
părul tău căzînd pe apă
mă îngroapă mă dezgroată
părul tău căzînd pe răsun
mă amuncă iar în valuri
părul tău căzînd pe iarbă
pune dorul să mă soarbă.

Dimineața așteptată

E numai seară iubito rîmile mele te cheamă
soarele moare printre crengi de gutui
la aceste dovezi de iubire să le ai pentru
vama
ești prizoniera greșelilor și ție teamă să-mi
spui
că-ntr-o tine și mine nu mai este lumină
că-ntr-o tine și mine a ploaie un cuvînt
s-a umplut dimineața așteptată de vină
și e toamnă afară și e toamnă-n pămînt
să te-atingă mi-ar ajunge doar mina
să te simt cite sute de ani?
cineva încearcă să jupoaie și luna
ca să fii lingă mine n-ai nevoie de bani
ia și drumul acesta dacă vrei ca să pleci
părul tău e-un cutremur pea rîvnit de pămînt
îți e noaptea fierbinte și zilele reci
dacă-ți scriu nu îți scriu că mi-e sete
de ceva nelumesc și străin
dar sînt singur cu clipa inepentită-n perete
și sînt sfîșiat de-o mireasmă de crin

Vine toamna

Trezește-te iubito vine toamna
sînt singur într-o gară unde am fost noi doi
în vremea mea se-odă cum crește depărtarea
și cad aceleși triste și prea străine ploii
tot ce li-am spus este numai cenușă
tot ce mi-ai spus miroasă a pămînt
dar unde s-a deschis acum o ușă
de a pătruns alina frig și vînt?
aș mai vrea doar să-ți spun că e iarnă
și atât de multă singurătate în mine și frig
că absentă ta curge ca o ploaie pe geamuri
că tu ești zăpada pe care o strig
aș mai vrea doar să rog iarba să-mi scrie
despre tine și despre un copil nenăscut
dar cade atîta tristețe pe luma iubito
că am iaduri în carne și mi-e cîntecul mut.

Acceptare

Încăperea mobilată sumar îmi sugera
lui Traian inițierea trebuincioasă,
poate, studiului, numat că lipsea în-
timitatea caldă care să te imbie la
o asemenea indeletnicire. Nimic de seamă care
să-i fure privirea, nici măcar dizarmonia din-
tre un element al mobilierului sau altul. Sim-
pla și economică, cabineta se rezuma la can-
apeaua tradițională, îngustă și incomodă, în
esență un simbol al profesiei, acoperită cu un
cearsaf alb, scrobît impecabil, la fel ca gulerul
unei cămăși pregătită pentru plecat în vizită;
dar mai era acolo și un dulap metalic, îngust
și blindat în mod penibil cu două lacăte
disproporționate, unul mare, burduhănos și gros-
solan, celălalt minuscul, delicat, ca o bijuterie
cizelată migălos, orientat. Lipit de perețele
dinspre fereastră, biroul lucos, cu învelșul din
melacat verzul, cu pictoarele metalice ca de
pălănjen cosmic, nu putea sluji decît pentru
nevoia elementară a sprînjirilor coetelor, iată,
chiar așa cum proceda doctorița așezată în
fața lui.

Secundau în tăcere iscodindu-se reciproc, cu
priviri furisate ca într-o pîndă, iar minutele
treceau fără rost. Traian ar fi vrut să rînă
tăcerea, dar nu o putea face decît cu prețul
unei întrebări. A întreba înseamnă a dezvălui
o neliniște, ceea ce nu mai era cazul deoarece
săia că acum se aflau în momentul de față în
treaba se făcuse, nu rămîneau decît detaliiile,
pînestri și ciudate, mă rog, doctorii sînt capa-
bili să-ți înflorească la nesfîrșit te miri ce
aspect inesizabil pentru un profan. A întreba
mai putea înseamna situarea lui pe pragul
fericirii al umilțit și nu ar fi decît o fătura
din fața lui, blăniță, eterică, străvezie de ob-
șeah, să aibă un ascendent în acest fel.
Cîntă deosebire între ea și Dora! La modul
absolut, se situau într-o polaritate perfectă.
Dora, încă de la începutul din vară, de cum o
cunoscuse, reprezenta explozia de feminitate,
capcana pentru tot ceea ce instinctul lui de
bărbat întrezărea a fi bucurie a simțurilor sau
pierzanțe, în același timp. De cite ori nu și
fura privirea o siluetă de femeie tolanță ne-
niste sau mîndre-se așale alunecînd printre
semenii ei ca o rețină! Și totuși, Dora, ea
fusesse altceva. Ea lesise din mare ca din senin,
udă, cu bulgării mărunt de apă lucind în soare,
cu mii de irizări de curcubeie minuscule tapă-
tînd suprafața arămie a trupului. Ea venise
spre el poate fără să-l vadă sau fără să-și
seama că e un străin, orbită de razele amiezii.
Se oprise lingă el gîfînd ușor și apoi îl cu-
prinsese pe după gît într-o îmbrățișare strengă-
rească.

Încălzește-mă! Îi șoptise ea, apoi se des-
prinsese brusc, înșușată, cerîndu-și scuze.
Oare după care amănunt își dăduse seama
imediat că nu el era cel căutat? Traian știa
că există variate mirosuri de piele încălșă la
soare, înconfundabile. Pesemne că și ea reali-
zase astfel contactul cu un străin, sau, poate,
cine știe, vrea amănunt al trupului său,
neconcordanță a gestului îmbrățișării. Reflex,
el o cuprinsese de umeri aproape fără să-și
dea seama. Își amintea și acum senzația plă-
cute de apă rece, alunecoasă pe piele, și carnea
ei tare elastică. Preț de o clipă trupurile lor
s-au înfîlțit. A fost încoțînt... Tulburat, a
bișuit și el un soi de scuze.
Dora s-a strecurat apoi printre oameni, a
alerat din ce în ce mai răbită, pină ce el
a pierdut din ochi trupul acela orbitor. Era de
presupus că lesise din apă, dezorientată, în
altă parte a plajei, după ce înțotase pea mulf.
Chiar în aceeași seară a zărit-o la bar. Era
înconjurată, desigur, de mai mulți bărbați.
Tinea în mîna ridicată un pahar cu o licoare
rosiatică și încerca să ciocnească veselă cu fi-
care. O ovationă pentru cine știe ce vorbă de
spirit sau pur și simplu pentru frumusețea ei
dublată acum de rochia turcoaz decolată ctu-
dată la soate. Era o minunăție de femeie și el
nici măcar nu mai încerca să-și ascundă nelini-
ștatea în care se cutunda cu fiecare clipă.
Fără să vrea, prin ochelii mici, s-a aproiat
de grupul zgomotos, cu acel soi de curaj uti-
tor al oamenilor timizi, obișnuiți să se descurce.
Se stia totuși la adăpost pentru că ea nu l-ar
fi recunoscut, oricîtă memorie vizuală ar fi

octavian simu

avut. El era unul din multime, iar zgomotul
din bar îl punea la adăpost poate și mai bine
decît orice altceva. Ea și-a continuat senină
seara zburdind cu veselle din brațele unuia în
ale celuilalt, dansînd drăcește tot felul de rit-
muri care să-i pună în lumină formele armo-
nioase.

A rămas pină la sfîrșitul programului, abia
mișcîndu-și pictoarele ca de plumb. Băuse în
nestîrne, mecanic, absorbit de spectacolul acela
obsedant al trupului ei miădios.

Doctorița îl îndemna cu pachetul de țigarete
întîrse peste birou. Aștepta, de data aceasta
îl privea drept în ochi și își uimea buzele
parcă pregătindu-se să înceapă, să-i spună, în
sfîrșit, citeva vorbe, acolo, ca un început de

conversație. La urma urmel, doi oameni nu
pot rămîne la nesfîrșit într-o încăpere fără
să-și vorbească.
Nu, mulțumesc, nu obișnuiesc să fumez.
Și-a retras mîna. O mină lungușă, cu
degete fine, ca în icoanele bizantine. Halatul
alb cu minicile sulfecate pină spre cot parea
un cadru de tablou, contura oricum o înfăți-
șare străină din alt veac, în contrast evident
cu profesia ei pragmatică, încercată de respon-
sabilități. Ar fi putut fi la fel de bine, însă,
și o călugăriță leșită pe neașteptate din chili-
ei, topindu-se acum pe fundalul peretelui alb
din spate, încetîndu-se pină la dizolvare.

A căutat-o cu sfîrșită; avea acum un scop
precis - vacanța lui lăsea astfel din linceza
informă și anodină autimpusă - a căutat să
afle în care din vilele stațiunii locuia Dora.
Procedase copilărește, adolescentin, urmînd-o
de la distanță. Uneori dimineața încerca să se
apropie cit mai mult de ea. Căuta, ca din in-
timplare, prin preajma ei, un loc unde să-și
așeze propozul său portocaliu. În citeva zile
i-a ghicit programul, orele de sosire, momen-
tul intrării în apă, obiceiul de a lăta cit mai
departe în larg. O aștepta să revină, să-și fară
scurta alergare și apoi odihna. Ea schimba
mereu costumul de baie parcă din amblița de
a mînuș abilit un curcubeu festiv de culori
pastelate împletit cu arămiul pieții ei tulbu-
rătoare.

S-a aventurat apoi mergînd pe urmele ei la
vremea prînzului, cînd se retrăgea, aproape în-
totdeauna singură, după ce toată dimineața
roiseră în juru-i prietenii pe care îi înținea
și seara. Așa îi aflase și numele. Prin meti-
culoasă observare trăsese concluzia, înștiințarea
pentru el, că nici unul dintre cei care o înțeau
nu era partenerul sau iubitul ei cu drepturi
depline.

În preajma plecării lui, poate chiar numai
cu o zi înainte de a se sfîrși vacanța, a urmă-
rit-o pină la Oficiul Postal. A urcat scările
la doi pași în spatele ei, a lăsat-o să intre și
prin transparenta ușilor, a văzut-o oprindu-se
la ghișeu pentru fise de telefon. A intrat apoi
într-una din cabinetele interurbane. El a profitat
că începuse să se adune lume și s-a fixat la
deosebi tablușă așteptînd-o să revină, să-și fară
bireu. Erau din nou aproape, despărții doar
de paravanul din sticlă.

Gîndul lui furios fugea spre ființa ipotetică
de la capătul celălalt al firului, avea fătura
care ar fi trebuit să fie fericită că era căutat
de Dora, că ea e gata să-l comunice lucruri
importante, oricum dovedind o legătură cu ea.
Într-o clipă, începînd să vorbească, parea într-
acîtă și gestuică. Foarte repede s-a întors
chiar cu spatele, ca și cum ar fi intenționat
să se pună la adăpost de orice ureche indis-
cretă. Precauție inutilă, din interior nu răzba-

tea în afară nimic inteligibil, poate doar frin-
turi de cuvinte și exclamații.
După ce a terminat, a pus moale receptorul
în furcă, apoi s-a răsucit, cu gîndul să iașă
indecîș, cu privirile în pămînt. Ridicînd ochii,
l-a găsit pe așteptînd și l-a întrebă dacă
poate să mai dea un telefon. Nici nu era ne-
voie de acordul lui, doar așa se face, nimeni
nu se supără dacă mai așteaptă un minut,
dovă, la nevoie. Numai că ea, de data aceasta,
l-a privit în față și ceva neclar s-a petrecut
acolo, pe loc, neclar pentru el.
— Deci dumneata ești cel care mă spio-
nezi? l-a întrebă. Constat că e chiar ade-
vărat. Nu mi-a venit să cred, deși băieții mi-au
spus-o de citeva ori. E adevărat? Ce?...
— V-ați exprimat greșit, i-a răspuns el. Nu
vă spionez, nu, în nici un caz, nu acesta
este cuvîntul.
— Atunci, ce este?
— Dacă aveți timp, o să vă explic. Telefonați
unele ați avut intenția, eu vă aștept, vă pot
aștepta oricînd.
— Nu mai este nevoie. Am terminat cu tele-
foanele, iar timp... timp, ca să spun așa, am
berechet, doar sînt în concediu.
Dora nu mai avea nimic vesel sau exuberant.
Știa să fie, deci, tăcătoasă ori distanțată, iar
el nu se mai simțea înspăimîntat la gîndul că
odată și odată tot ar fi trebuit să stea de
vorbă cu ea, să-i spună tot. Care tot? Nu știu,
nu-și făcuse planuri despre inevitabilul dialog.
Acum emoția lui se topise în întregime, nu mai
avea de ce să se teamă. Poate că dacă ea ar
fi fost mai veselă, strălucitoare ca în mijlocul
prietenilor, ar fi avut temei să se restrîngă
cu timiditate la fraze convenționale care nu
spun mai nimic, dar așa, revenită pe pămînt,
fără nimic festiv, dar așa, credea el, o fătura
ca oricare alta.

A profitat de starea aceasta de pace în-
terioră, bine venită, și l-a istorisit cum tot ce
se petrecuse, cum fusese începutul, netînuind
nimic din cele simțite de el. Un rezumat al
civilei zăre, nici zece în total, se putea sfîrși
într-o relatare de citeva minute, dar povestea
o amuză pe Dora în mod evident, asta era
lesne de văzut, așa că asupra faptelor se putea
reveni oricînd, de mai multe ori, aduînd
amănunte peste amănunte. De unele detalii își
amintea și ea, în alt mod, desigur, dar ce im-
portanță avea!

S-au plimbat pe strădute tot mai depărtate
de căile principale pină ce au ajuns la o ca-
bană-restaurant în mijlocul unui plc de copaci
mai rășăriți, o improvizație în manieră rustică.
Au intrat și au rămas acolo pină spre seară.
Pentru el după-amiaza aceea a fost o sărbă-

toare. A putut-o vedea foarte de aproape, l-a
cercetat ochii, zîmbetul, linia gîtului. Era lim-
pede, aduna în sine frumuseți și feminitate cit
zece femei la un loc. S-au reîntors apoi spre
centrul localității. Pe lingă ei treceau bicicliști,
mai rar masini, sau un decor mobil și nesemi-
nificativ, alba remarcă. Ajungî la capătul aleei
care ducea la vila Dorei, el l-a precizat că a
doua zi va pleca și l-a cerut îngăduința să o
revadă la București, eventual să-și dea un nu-
mar de telefon sau să-i indice oricare altă mo-
dalitate de a comunica.

Nu. Am să te aștept eu, îmi place să am o
anumită libertate în legătură cu timpul meu,
l-a răspuns ea. Notează pe ceva telefonul tău,
dacă vrei.
Nu i-a plăcut procedul. Imediat s-a temut
că este o capcană, o modalitate simplă de a

nu este de condamnat, pentru că în
cele din urmă beneficiul este reci-
proc; ceea ce pune însă la îndoașă
înseși maturitatea filmului și liberta-
tea pe care pretinde că și-a cîștigat-o,
este tratamentul nedemn de care au
parte uneori opere literare transpus
pe ecran. Dar cînd greșala devine
regulă și o ecranizare bună - excep-
ție -, te întrebă dacă nu cumva filmul
își la respectivele libertăți înaintea
de-a fi în stare să suporte nu nu-
mai avatale, dar și dezavatalele
libertății. Aște de puține au fost în
ultimele decenii ecranizările cu ade-
vărat reușite, înțel preția filmului
nostru de a trece la adaptări devine
de-a dreptul amfitor; oricît de
plăcutoase ar fi caligrafia și dicțarea,
ele sînt necesare - dacă vrem nu
numai să scriem, dar și să înțelegem
după aceea ce-am scris... Și parca fil-
mele lui Iliu, calligrafiate constincioas
după opere literare, teatrale și etno-
grafice unecori din punct de vedere teh-
nic, trăind modest în umbra modelu-
lui de la care pornește, fără pretenția
emfatică de a acoperi vocea origina-
lului, sînt mai demne de stimă decît
altfel stiele pitice care se așează în
fața unor scriitori care pretinzînd că
ele sînt acelea care dau lumină și
căldură.

Nicolae Mateescu

teatru

Recenta dramatizare a Misterelor
Parisului, semnată de Marica Belligan
și Dinu Cernescu, fără să aibă o
contribuție în plan educativ, estetic
sau cultural, vizează un scop
strict comercial, urmînd, prin su-
biectul pe jumătate aventuros, pe
jumătate melodramatic, să obțină
succesul de casă.
Cîteva dintre eroii cărții de aven-
turi sînt ușor creațiuni pentru scenă,
fără să poată împlini personaje cu
consistență dramaturgică. Prezența
actorilor adaugă personajelor, mai
mult nominalizate în scris, o încărcă-
tură de mister, de amărăciune sau
de malitiozitate, dîndu-le o oarecare
greutate și autenticitate, o anume
stabilitate temporară.
Prin interjansjarea, pe un fundal ne-
gru, a citorva elemente (două fotolii
și un birou, două arcade de fereas-
tră, încădate, apoi de falăriele unor
perdele), scenografia lui Mihai Mă-
descu creează sugestia cadrului de e-
pocă, solicitat de locul de desfășura-
re al acțiunii.
Dinu Cernescu încearcă să redea, prin
mizanscenă, o anume rigoare a
jocului realist, credibil, făcînd din
notar personalul central astfel ca
prin dubla ipostază în care apare
de om al legii și de rege al bandiți-

Medalionul de argint

lor - să realizeze o legătură între
cele două lumi; a celor boșagi, abu-
zînd de liturii și bogăție, a celor să-
raci, uzînd de violențe și crimă.
Actorul Ion Pavlescu imprimă no-
tarului Ferand distincție, siguranță
de profesionist, diabolism suficient,
pentru ca toate personajele, care vin
să l se încredințeze, să creadă în el
și să se lase derutate, încurate, în-
gelate. Ipostaza a doua, de Barbă Ro-
șie sau de General, cum i se spune
în lumea ocașilor, a hoților, este
doar schițată, actorul trebuind să-și
reducă intervenția la nivelul de sim-
plu figurant (de mare expresie, e
adevărat!), partitura nepermițîndu-i
să se desfasoare, din păcate, pe măs-
sura posibilităților. Desi în dublă ma-
nifestare, rolul este nelocindător pen-
tru valențele actoricești ale lui Ion
Pavlescu, neutralizat, pină în prezent,
la adevărata valoare. Arășind dege-
tul pe rană, trebuie să spunem că nu
într-o asemenea piesă ne așteptăm
să-l vedem pe Ion Pavlescu.
Nu mai puțin frustrat se prezintă și
Florin Zamfirescu. Neavînd replică,
lui nu-i este suficient rangul perso-
najului. Mult prea rezervat și timid,
pentru a avea aplombul prînzului
sau pentru a ne convinge că-l poate
învinge pe tenutul Cuțîtar (Adrian
Vișan), Florin Zamfirescu nu se lasă

cucerit de prestanta prînzului, „ran-
gul” actorului forțîndu-l pe Rodolphe
să se pițeze empoiului său. De ap-
pele el poate fi blind și generos cu
Fleur de Marie, dar nu prea poate
să fie dur și distant cu contesa Mc-
Gregor. În datele rolurilor, consen-
măm prezența actoricești Anca Neculce
și Liana Mărgineanu, prima ca mamă
tănuță, cea de-a doua ca ocerătoare
a copilei pierdute. Valeria Sitaru
este o Fleur de Marie cu farmec,
gingașie, naturalitate. Florin Dobro-
vici este alci îndrăgostitul fulgurant,
care o pierde din ochi pe Marie. Pi-
torescul Cuțîtarului (Adrian Vișan)
este palid din concepție dramaturgi-
că și devine forțat și stingac cînd
actorul trebuie să-și plîngă compro-
mitarea în fața prînzului Rodolphe.
Ca de obicei, Dorina Lazăr este ex-
plozivă, dinamică, spontană. Cucu-
vaia Chioară, pe care o realizează,
împlică o gestuică nervoasă, un
studiu atent al detaliilor, o mișcare
scenică în forță. Fratele ei, de sine
și de furturi, îi oferă posibilități mai
reduse de joc lui Paul Ioachim, acesta
fiind un fel de umbră a celui
care conduce mirșavile.
Reconstituirea adevărului. Pe baza
reășirilor medalionului de argint și
discreta acuzărilor cărua asupra
demnității contesei aduc pe scenă și
în sală un scurt fior de emoție. Con-
siderîndu-l ca pe un spectacol de va-
canta, Medalionul de argint își va
cîștiga, probabil, suporterii.
Tînuînd cont de faptul că este vorba
de ultimul spectacol al lui Dinu Cer-
nescu la Teatrul Gulești, am fi dor-
rit, desigur, o altă înfîlțire acestui
moment de desprindere...

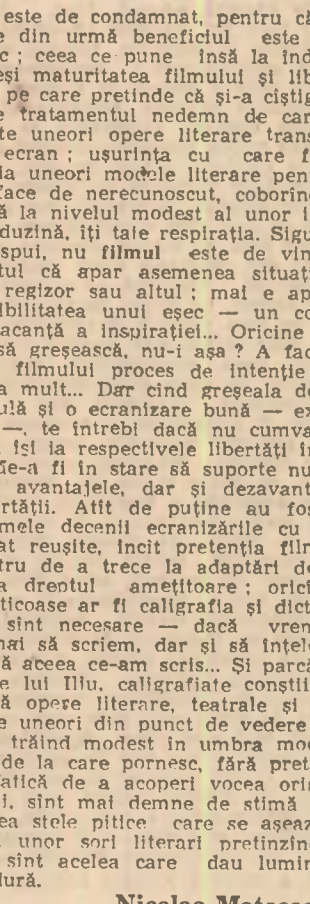
Nicoleta Gherghel

film

I. Este de observat că, în ultima vreme
cel puțin, adaptările iau tot mai
mult loc ecranizărilor, libertățile pe
care și le iau filmele față de litera-
tura de la care pornește față și ele
tot mai multe și mai substanțiale;
de la ecranizările făcute cu religiozitate
tîndu-se cînd - de un Victor Ilie de
pildă - și pină la adaptări cum sint
cele două Culestrea, Fram, ursul po-
lar, Nada Florindra sau Întîlnire, esle
o distanță care echivalază cu o schim-
bare de mentalitate; de la respectul
fără margini față de literatură și
pină la fotosirea literaturii doar ca
pretext, s-a ajuns în timpul unei sin-
gure generații; aceiași rezonări care,
în urmă cu două sau trei decenii, pre-
lucrau pioc cultul literaturii, par a se
fi plictisit astăzi de atîta respect spu-
nîndu-și pesemne că a sosit momen-
tul ca filmul să-și afirme independen-
ța; orgoliul celei de-a șaptea arte de
a ea însăși, pe pictoarele sale, fără
să se mai simtă obligată să dea do-
vezi de virtute nici artelor plastice,
nici teatrului, nici muzicii, și nici lit-
raturii, este orgoliul firesc al matri-
tății; dependenta, situația de subal-
ternă, este o condiție nedemnă pen-
tru o artă care vrea să-și urmeze
drumul propriu, să aibă propria isto-
rie. Ruperea de tutorii săi nu este,
pentru film, doar o ambiție, ci și o
condiție necesară pentru afirmarea

Ecranizări și adaptări

proprii personalități; pentru a fi ar-
ta adevărat, pentru a contribui la
rîndul său la explorarea spiritului epi-
cic, filmul nu se poate mulțumi să
trălească în umbra celorlalte arte, fă-
cînd doar serviciu de popularizare -
pentru că e mai accesibil publicului
larg; ca oricite libertăți și-ar lua,
filmul va depinde întotdeauna de cu-
vînt, de imagine, de sunet și de ac-
tori, asta este cu totul altceva; că a
beneficiat și beneficiază încă de sprijin
consistent al celorlalte arte, iarși

Nicolae Mateescu

se scutura de el. A plecat cu inima strinsa. Sansa lui de a o reveda... depindea de un minuscul petec de hirtie. Fragila sansa, stia el cum sint fetele, cit de numeroase obiecte marunte zac aruncate in dezordine intr-o poezie; un univers al rujurilor, creolelor de conturat sprincene, monedelor sau tichetelor de autobuz, un labirint in care o hirtie ca a lui se putea rãci.

— Chiar nu fumați deloc? Deloc?, se auzi glasul doctoriței, venit parca din ceata zidului din spate, aducind cu sine chipul ei, cenușu acum și trist.

A obosit, se gândi Traian, poate că ar fi mai bine să o lase în pace, să se odihnească, desi ea i-a trimis vorbă să o aștepte în cabinet. Trebuia să o refuze din nou. Ea aprinse deindea chibritul, cu gesturi molcome, bine stăpânite, de fumătoare înrăită, pătimasă. Oare a cãta țigară era? Cel puțin trei jumătăți strivite, cu filtrul gălbui rãsunat, se zdunaseră în scrumiera albă.

— V-ar face bine, insistă ea, și glasul i se topi timid, nepuținios.

Doctorița clipi apoi de cîteva ori, revenind la muțenia ei serafică de loacă bizantină, cu privirea blajină, aproape bolnăvicioasă.

Abia peste vreo trei săptămîni a sunat Dora. A telefonat seara, tirziu, la o oră cînd nimeni nu mai are chef de vorbă. I s-a părut ciudat faptul că ea avea aerul că s-ar fi despărțit abia cu o zi înainte. Nu a dat nici o explicație, nu s-a justificat de ce îl caută abia după atîta timp. Treburile erau oricînd, desigur, dar dacă vrei, află un prilej, un minut acolo, și îl găsești pe cel care te interesează. În sinea lui fusese dezamăgit de tăcerea ei. O zi, două, chiar trei, ar fi acceptat și seninătate. Explicații existau cu dîmnea, dar aproape o lună era cam mult. Se consolase cu gîndul că o va reintîlni întimplător undeva. Dar iată că ea s-a ivit din nou pe neașteptate, cînd nici nu mai spera.

Au convenit să se vadă a doua zi și să înceapă să intre la un film care făcuse mare vîlvă.

A zărit-o deîndată în mulțimea de oameni care se agita la intrare. Era strălucitoare cum o stia, părea chiar mai odihnită decît la mare. Ochii ei verzi, encoli, îl săgetau cu o privire filtrată vag dincolo de realitatea din jur. Nu au izbucnit să obțină bilete, nici mîcar așteptînd ocazia din ultima clipă. Poate a fost mai bine așa. De data aceasta îl avea de gînd să fie decis, hotărît să stabilească o modalitate permanentă de a lua legătura cu ea, o cale de apropiere reală între ei. Abia atunci a simțit cu adevărat măsura în care îl lipsise, dureres, prezenta ei. Dintre-atîta totul își avea un rost, lumea părea clădită cum se cuvine, gîndurile își puteau lua zborul oricînd de cutăzătoare ar fi fost.

Din seara aceea a început, de fapt, o prietenie ciudată; din partea ei o camaraderie senină, luminoasă, fără ascunzături. La el însă era vorba de dorința apropierei lor, o dorință pătimasă, încăleată de suferință, copleșitoare prin intensitatea ei insuportabilă.

A fost o lună întreagă de nebuție a simțurilor răscolite în care victima, el, nu a avut altceva de făcut decît să lupte cu sine. Se întîlneau pe străzi lăturalnice, greu de găsit, descoperite de ea, în parcuri mîștite de tînărătă și de bancă, în stații de troleibuz din cartiere marginase sau la capăt de linie, oriunde, numai nu într-o cameră, undeva, la el sau la ea, pentru a o îmbrățișa în voie. În plus, nu a reușit să afle despre ea nimic mai de seamă. Știa doară vag că lucrează la un laborator. Ce fel de laborator și unde anume, rămăsese o taină. La fel de misterioasă îl apărea situația familiei ei. Avea sau nu avea o mamă, undeva în Ardeal, greu de spus; despre altele rubedenii, nici un cuvînt. Încerca să se împacă cu toate ciudățiile ei, în nădădea că încet, treptat, lucrurile se vor aranja de la sine.

Intr-o după amiază însă, aproape că a somat-o, amenințator, cu inima strînsă, desigur, de teamă că o să-i ridice în nas nepăsătoare, că va rupe orice legătură cu ea dacă nu renunță la hotărîrea bizantă de a nu cumva stăruia necesitatea de lucruri. Se aflau foarte aproape de casa lui, adus o mașină cu care, de fapt, au venit direct aici, la spital. Începuseră durerile, se apropia nașterea.

Acum se află în spital nici nu știe de cînd, poate de mai bine de zece ore așteptînd, încercînd, cînd într-o încăpere rezervată taților, cînd plîmbindu-se pe coridorul îngust și întunecos dintre sala aceea și usa de la intrare. În urmă cu trei sau patru ore a apărut o asistentă în halat alb și i-a anunțat cu un zîmbet profesional:

— Aveți o fată! Felicitări! Să vă trăiască! E întreagă și sănătoasă. Soția dumneavoastră încă mai are puțin de tras, încă nu se simte bine. Doamna doctor vă roagă să treceți în cabinetul dumneaei, să o așteptați. Insistă să o așteptați. Veniți cu mine, vă conduc.

Doctorița se află acum aici, în fața lui. A așteptat-o mult timp, înțepînd în scaunul din cabinet, privind mereu spre mobiliul sumar. Nu a îndrăznit să se miște de acolo.

Sint dezolată, se auzi glasul ei, sint dezolată că a trebuit să așteptați atît de mult. Măcar dacă aș fi putut să vă aduc veste bune. Din păcate, nu!

Il privi îndelung, palidă, aproape străvezie, iar miștile îi tremurau ușor, degetele abia de mai izbuteau să țină țigara cea nouă, de curînd aprinsă. Trase un fum adinc, aproape ca un oftat, și făcu gestul omului dezamăcit.

— Măcar dacă... reluă ea, după v-aș fi adus veste bune.

Repetă mecanic formularea ambiguă a „vesti-bune” chinându-se să treacă mai departe cu discursul ei aparent fără nălmă. El era atît de obosit încît nu realiza efortul ei de a păstra calmul aparent, necesar, profesional.

— Ei da, imi pare nespus de rău, nu am putut-o salva. Soția dumneavoastră... știți, hemoragia nu a putut fi stăpînită, sîntea, da, s-a stîns. Sint două ore de cînd a murit, dar nu am fost în stare să vă spunem. Fețta, în schimb, este bine, o să ne ocupăm de ea cîtă vreme pește handicapat acesta cu care intră în viață...

Lumina dimineții se strecură brusc prin ferăstrău aducînd cu sine o fulgerare de frig, poate și un țipăt interior de durere, o spaimă a nepuținței, timp în care silueta bizantină a doctoriței părăsi încăperea, așa cum un actor ostentiv se strecoară în întunericul culiselor.

sarcina el. Ar fi fost de prost gust să intre în amănunte, să afle despre ce bărbat era vorba, ce împrejurări duseră la despărțirea lor, pentru că era evident că așa stăteau lucrurile, poate nu foarte de multă vreme. Toate acestea îi trecuseră lui prin minte fără să le rostească. La fel de deplasat ar fi fost în clipa aceea a mărturisirii ei să discute, de fapt, oricînd, Dora se comportase cu el cinstit, înțeposabil. S-a și ridicat imediat, gata de plecare. Avea totuși lacrimi în ochi, desi el nu spusese nimic muștrător. Poate că tăcerea lui să o fi îndurerat.

— Trebuie să plec, s-a scuzat ea. Eram dator să-ți spun adevărul. Știu că asta schimbă totul între noi...

— Dora! Nu! Stai puțin, lasă-mă să mă dezmeticesc. Poate există soluții. Nimic pe lumea aceasta nu...

— Bine, bine. Dezmeticește-te. Acum am să plec.

— Te rog, promite-mi că o să vorbim peste o zi, două. Te aștept aici, oricînd. E bine așa? — E bine. E foarte bine. Mișne sau poimîne o să revin. În orice caz, iartă-mă că a trebuit să fie așa.

Nu s-a mai reintors. Nici a doua zi, nici a zecea zi, nici în lunile următoare. A dispărut, iar el nu a mai avut de unde să o ia. Nici un punct de reper, nici laboratorul, nici casa, nici telefonul ei nu-i erau cunoscute. O vreme a tras speranță că hazardul i-o va scoate la cale. Nu a fost să fie așa. O tristețe de moarte l-a cuprins, și-a făcut muștrări că atunci nu s-a comportat mai energic, bărbătește, cu maturitate. Fusese un prost, o stia prea bine. Întîlniștii o femeie ca ea, te îndrăgostești ca un nebun și o lași să-ți scape din mină pentru...

— Timpul a trecut chinător, mereu cu gîndul la tot contextul în care ea, de fapt, evadase, lipsită de cea mai mică încredere în el. Au trecut cîteva luni, cînd, șase, pînă cînd, la fel ca prima oară cînd i-a telefonat, i-a auzit glasul la aparat. Nu i-a venit să creadă.

— Da! Eu sint, Dora! Te rog, Traian, te rog, dacă ai puțină vreme așa vrea să vii aici la mine, mie mi-e greu să mă deplasez, am nevoie de tine. Notează-ți adresa mea.

— Alergă ca un nebun. Abia dacă și-a luat în grabă un pardesiu, noroc că, desi decembrie, timpul se menținea călduros, excesiv de călduros. A avut noroc imediat de un taxi și în nici un sfert de oră a fost la ea.

O gasonieră cochetă, poate puțin neglițată, cu recare dezordine prin cameră, dar aliminteri rînduită cu personalitate și gust sigur al culorilor. Ea, Dora, la fel de frumoasă, neschimbată la chip, poate doar cu un ușor aer de tristețe. Numal trupul, modificat de sarcină, greoi, diform, ascuns într-o rochie largă, se mișca încet, cu dificultate.

— Te-am chemat să mă ajuti. Sint singură, singură de tot. Poate nu ți-am spus, nu am pe nimeni și mi-e teamă. A început să-mi fie teamă. M-am ținut bine pînă acum, dar, iată, mi-e o teamă îngrozitoare. O teamă fără suport, fără motiv. Nu știu de ce, nici nu știu ce fel de spaimă m-a cuprins. Mi-e rusine că e așa. M-am gîndit că nu o să-ți fie greu să mă ajuti. Mal am cîteva zile pînă o să nasc...

— Taci, am înțeles. Sint aici, vezi bine. Am venit aici ca să fiu lângă tine.

O iubea! Nimic nu se schimbese în sufletul lui. Inima îi era inundată de bucuria imensă a regășirii. Simțea că trebuie să facă ceva extraordinar, să... Deodată și-a dat seama ce trebuia să facă. Era cel mai logic, cel mai omeneșt gest.

— Dora! Ascultă-mă bine și nu comenta. Răspunde-mi doar dacă vrei sau nu, nimic altceva. Astă vară te-am cerut în căsătorie. Imi mențîn cererea, e la fel de valabilă ca atunci. O putem face în cîteva zile, în cel mult o săptămîină. Răspunde-mi!

— Mă crezi capabilă să judec astfel de lucruri acum? Lasă-mă înțil să nasc, să se termine, să-mi văd copilul.

— Nu, nu așa, copilul trebuie să aibă și un tată...

— Traian!

— Dora, te rog, imi doresc din inimă, vreau să-mi fi soție cu tot ce e al tău. Începem o viață nouă. Știi ce înseamnă asta?

S-a scuzat, ier, la o săptămîină după discuția aceea. Cei cîțiva martori, colegii lui, au adus o mașină cu care, de fapt, au venit direct aici, la spital. Începuseră durerile, se apropia nașterea.

Acum se află în spital nici nu știe de cînd, poate de mai bine de zece ore așteptînd, încercînd, cînd într-o încăpere rezervată taților, cînd plîmbindu-se pe coridorul îngust și întunecos dintre sala aceea și usa de la intrare. În urmă cu trei sau patru ore a apărut o asistentă în halat alb și i-a anunțat cu un zîmbet profesional:

— Aveți o fată! Felicitări! Să vă trăiască! E întreagă și sănătoasă. Soția dumneavoastră încă mai are puțin de tras, încă nu se simte bine. Doamna doctor vă roagă să treceți în cabinetul dumneaei, să o așteptați. Insistă să o așteptați. Veniți cu mine, vă conduc.

Doctorița se află acum aici, în fața lui. A așteptat-o mult timp, înțepînd în scaunul din cabinet, privind mereu spre mobiliul sumar. Nu a îndrăznit să se miște de acolo.

Sint dezolată, se auzi glasul ei, sint dezolată că a trebuit să așteptați atît de mult. Măcar dacă aș fi putut să vă aduc veste bune. Din păcate, nu!

Il privi îndelung, palidă, aproape străvezie, iar miștile îi tremurau ușor, degetele abia de mai izbuteau să țină țigara cea nouă, de curînd aprinsă. Trase un fum adinc, aproape ca un oftat, și făcu gestul omului dezamăcit.

— Măcar dacă... reluă ea, după v-aș fi adus veste bune.

Repetă mecanic formularea ambiguă a „vesti-bune” chinându-se să treacă mai departe cu discursul ei aparent fără nălmă. El era atît de obosit încît nu realiza efortul ei de a păstra calmul aparent, necesar, profesional.

— Ei da, imi pare nespus de rău, nu am putut-o salva. Soția dumneavoastră... știți, hemoragia nu a putut fi stăpînită, sîntea, da, s-a stîns. Sint două ore de cînd a murit, dar nu am fost în stare să vă spunem. Fețta, în schimb, este bine, o să ne ocupăm de ea cîtă vreme pește handicapat acesta cu care intră în viață...

Lumina dimineții se strecură brusc prin ferăstrău aducînd cu sine o fulgerare de frig, poate și un țipăt interior de durere, o spaimă a nepuținței, timp în care silueta bizantină a doctoriței părăsi încăperea, așa cum un actor ostentiv se strecoară în întunericul culiselor.

Desene de Sabin Ștefanuță (In paginile 4-5)

dan iorga

Zăpezi

Am poruncit zăpezi pentru o mamă în ceasul reușirii tirzii în iarna amintirii ce se-ntoarîă spre cea mereu rămasă orfană de copii.

Am legiuit flori albe pentru mama piosă și îi sãrute mina dreaptă, să-i oblojească sufletul și rana zăpezilor de mame care-așteaptă.

Mor anotimpuri, zăpada împietrește, din rădăcini un univers ne cheamă, copii încrunțunți ne-oprim la poartă.

Zăpada ne deschide și ne iartă.

Rătăciri

Pași pe nisip amintiri de școli și meduze, sădici pierdute pr al anotimp render-vous intr-nimeni și nimeni, vînt mușcat între buze, pași pe nisip pescăruși azvîrliti de furtună pașii tăi și oi mei rătăciți pe o plajă bătută de brumă.

ioan ursan

Drum spre eroul necunoscut

CE floare uriașă ar mai putea să umbrească necunoscutul din uriașul mormint?

CE bocet de mamă ar putea zăgăzui glonțele pornit de aiurea? CE liniște ar putea liniști braza neintoarsă din satul pustiu?

CE erou ar putea fi cunoscut dacă s-ar ascunde în umbra fiecărui glonț?

Erou necunoscut? greșeală! Este Neamul, prieten...

Pașarea Phoenix

Am deschis ușa larg și-am lăsat frigul să intre în casă - cerșetor zgribulit și bolnav de o boală ascunsă am lăsat să caute vîntul sîngerind prin cristallul paharelor portate strălucirea de-odinioară din timpul domniei noștrilor noastre, am chemat apoi zăpezi să steargă pereteii de soapele rostite-năuntru iar la urmă, la urmă am strigat ploile să-mi spele cenușa păsării Phoenix să o spele.

Am deschis ușa larg și-am lăsat frigul să intre în casă - cerșetor zgribulit și bolnav de o boală ascunsă am lăsat să caute vîntul sîngerind prin cristallul paharelor portate strălucirea de-odinioară din timpul domniei noștrilor noastre, am chemat apoi zăpezi să steargă pereteii de soapele rostite-năuntru iar la urmă, la urmă am strigat ploile să-mi spele cenușa păsării Phoenix să o spele.

Am deschis ușa larg și-am lăsat frigul să intre în casă - cerșetor zgribulit și bolnav de o boală ascunsă am lăsat să caute vîntul sîngerind prin cristallul paharelor portate strălucirea de-odinioară din timpul domniei noștrilor noastre, am chemat apoi zăpezi să steargă pereteii de soapele rostite-năuntru iar la urmă, la urmă am strigat ploile să-mi spele cenușa păsării Phoenix să o spele.

Am deschis ușa larg și-am lăsat frigul să intre în casă - cerșetor zgribulit și bolnav de o boală ascunsă am lăsat să caute vîntul sîngerind prin cristallul paharelor portate strălucirea de-odinioară din timpul domniei noștrilor noastre, am chemat apoi zăpezi să steargă pereteii de soapele rostite-năuntru iar la urmă, la urmă am strigat ploile să-mi spele cenușa păsării Phoenix să o spele.

Le chevalier

Călăreț în amurg bătrîn hidalg cu spada roasă copil de flori fugit desculț de-acasă cînd explodau livezile în pîrg, se-arată uneori în ierbi la coasă înțeposată cu morile de vînt și fluiere hoinar peste pămînt...

Gramatică

virgula ca o scurgere de la robinet devine uneori enervantă cheamă dom'le instalatorului și să punem punct pentru că atunci cînd pui punct înseamnă că ai terminat dar dacă după primul punct urmează și altele

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

e ca o sfidare, de aceea mă gîndesc să punem totuși punct după al II-lea Mondial

zaira samharadze

Cuvintele

Citeodată mi se pare că se rup mărgele de perle

De la gitul meu Se împărăție cu un zgomot lin De fapt nu mărgele

Ci cuvintele cad pe godea încet. Citeodată mi se pare că în jur e prof Ochii se închid tulburăți

Dar nu-i așa. Sint cuvintele aruncate în jur de alții Citeodată mi se pare că o sobie m-a înțepat

Dar nu-i așa. Cuvintul era cel care mă rănea Deci cuvintul este

Cu mai multe fețe Afurisiuit cuvint, Mare și mic

Mult și puțin Cuvintul pentru tine, Cuvinte pentru mine,

Cuvinte pentru alții Și cuvintele pentru noi, pentru toți.

N-am nevoie de martori

Încep o nouă primăvară. A cita? Nu-ți voi spune... Bucuriile mi-au lungit ani.

Cit de mult? Nu vei afla... Am să tac, în liniște cea galbenă

Unde ore-n șir îți refac portretul. De strigat, voi striga

Dragostea mea pentru viață. Mă bucur că din pleu

Sint martora primăverii. Pentru a cita oară? Tot nu vei afla...

Scoica - fosilă

A venit la mine într-un suflet, Cu o scoică în mină, Cu o floare în gură.

Floarea am luat-o. Dar scoica m-a intristat. Era o scoică-fosilă,

De cine știe cînd... În genunchi m-am așezat în nisip, S-o pun la locul de dinainte.

Mă simteam vinovată Cit de ușor se distrusese liniștea

De milioane de ani A unei scoici. Nu i-o mai puteam reda

Chiar dacă lacrimile mele săpau de acum O groapă care ne putea cuprinde

pe amîndouă!

Dacă virful degetelor noastre Nu sint străfulgerate de fericierea altora,

E mai bine să nu întindem nimănu miinile!

La poarta vîntului

Stăteam și așteptam să vină spre mine O oripă de vînt,

Să mă ducă departe de visul meu trist, Să mă aspeze lângă rodia înflorită,

Cu să-i spun în șoaptă Cit am țînjit după miresma ei

Ea o să atingă fata mea biciuată, O să-mi steargă lacrimile, de bucurie,

Și eu n-o să mai plec. Pentru că va veni neapărat o oripă de vînt,

Să mă ducă departe de visul meu trist...

O floare mică...

O floare mică, dar de zăpadă Ca o steluță strălucitoare

În alb. Așezată pe o creangă lungă Se leagănă fericită.

Am trecut prin soarele galben Care arunca o lumină transparentă

Adia aerul rece În alb. Si pășeam pe zăpada

Care scriția Dar eu călcam și mai tare

În alb. Ciudată dorință de a lupta!

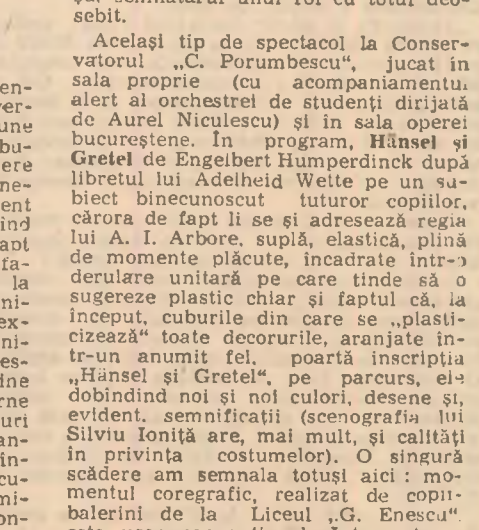
Cu cine? M-am aprit la floarea albă de zăpadă,

Steluța se topea. Și odată venită în viață

Viață dorea.

Dar, eu, ce doream? Să pășesc în liniște.

În alb? Oare asta doream?...

găm, aplaudindu-l, pe Carmen Popescu-Oprisanu, Daniela Predescu, Ion Pojar, Alin Codreanu-Ariesanu, Mirela Cișman, Eduard Sveatchevici, Liana Oltăneanu-Scutăreanu și, în primul rînd, profesorul și cîntărețul George Rășu, semnatarul unui rol cu totul deosebit.

Același tip de spectacol la Conservatorul „C. Porumbescu”, jucat în sala proprie (cu acompaniamentul alert al orchestrei de studenți dirijată de Aurel Niculescu) și în sala operii bucurestene. În program, Hănel și Gretel de Engelbert Humperdinck după libretul lui Adelheid Wette pe un subiect binecunoscut tuturor copiilor,

cătoră de fapt îl se și adresează regia lui A. I. Arbore, suplu, plastică, plină de momente plătute, încadrate într-o derulare unitară pe care tînde să o sugereze plastic chiar și faptul că, la început, curburile din care se „plastificiază” toate decourile, aranjate într-un anumit fel, poartă inscripția „Hănel și Gretel”, pe parcurs, ei dobîndind noi și noi culori, desene și, evident, semnificații (scenografia lui Silviu Ionită era, mai mult, și calităti în privința costumelor). O singură scădere am semnala totuși aici: momentul coregrafic, realizat de copibalerinii de la Liceul „G. Enescu” este ușor convențional. Interpretarea reliefează numele lui Cristian Caraman, înzestrat cu deosebit simț scenic, Iulia Astanel, Imre Sipos, Mădălina Filimon-Gherman, Liliana Văduva, Liliana Petrescu-Niciteanu ș. în special, în rolul principal Roxandra Voță, voce foarte plăcută cu valente expresive certe, cu un simț scenic deosebit.

Viorel Crețu

plastică

Aerul dintr-o pădure

Am vizitat expoziția de pictură a lui Ion Sălișteanu, artist neliniștit, de indiscurabilă valoare și ceea ce interesează în mod deosebit, în contextul în care se mai consideră încă talentul doar un dar al naturii - un excelent spirit critic. Trebuie să te păzești să stai de vorbă cu Sălișteanu despre artă: este mereu spiritual, informat și chiar în stare să îți demonstreze că ceea ce ai văzut într-o pinză a lui trebuie văzut altfel, că semnificativitatea atribuită de tine poate suporta corecții. În fine, a te afla față în față cu Ion Sălișteanu la o discuție, este extrem de agreabil. Dacă nu ai prezumția, critică fiind, că știi mai multe despre pictură decît el, ai sansă de a mai învăța cite ceva. Căci pictorul este un spirit curios, interogațiv. Vrea totdeauna să-și explice de ce un lucru stă așa și nu altfel, de ce o pinză comportă un anumit tip de lectură și nu un altul. A scrie despre el trebuie considerat ca o probă de dificultate deoarece putem fi siguri că cel mai bun critic al picturilor lui Ion Sălișteanu este el însuși...

el își cunoaște mai bine etapele creației pe care le și definește (peremptoriu) în catalog. Ca atare renunț! Nu văd propun nici-o periodicizare. El dau deprete lui Ion Sălișteanu: între 1955-1965 a vrut să facă, să deducă ipoteze ale picturii de după impresionism - fauvism, constructivism, abstracție, structuralism; între 1965-1970 a încercat să-și organizeze materia în scopul tacticizării ei, servindu-se de ceea ce numeste „accidenții plastici”; între 1970-1979, purtat de dorința eliberării gestului după o anterioară perioadă de abstracționism „închidere”, a lăsat friu liber „stărilor”, încercînd ca prin ele să se „transfere în subiect”; între 1979-1984 a încercat să atribuie picturii sonorității și ritmurii muzicale, aspirînd la conjuncția fericită a artelor.

Ce-ăș mai avea eu de spus în fața unei asemenea auto-radiografii ce nu vădește deloc o atitudine liniștitoare față de propria înfăptuire? Să mă li-mitez la anul 1984, unde s-a încheiat periodicizarea propusă de maestrul. Deci, pe scurt: Sălișteanu are o voluptate extraordinară a materiei pe care îndir-terea din ce perspectivă a teoriei ar-tistice o percepe - și subliniază acesta

Grigore Arbore

muzică

m

La Opera Română din Cluj-Napoca, opera în trei acte Cei patru bădărași de E. W. Ferrari (libret de G. Pizzolato după Carlo Goldoni), realizată în colaborare de studenții Conservatorului „G. Dima” și colectivului respectivului teatru liric, este un spectacol de calitate certă. Mai mult, ci are o utilitate evidentă: rolurile principale (cu excepția lui George Rășu, profesor la conservator) sint susținute de studenți, îndeosebi din anul terminal, fapt constituindu-se într-un sui-generis examen de diplomă, dincolo de care va începe cariera artistică propriu-zisă (la care sint chemați să „contribuie” și factorii de decizie artistică ai diferitelor teatre lirice din țară, prezenți prin tradiție la toate aceste spectacole de absolvire, din centrele de învățămînt muzical superior).

Regia artistică a lui Alexandru Fărcaș este vioasă, dinamică, alertă. În pas cu învîlcirea unui subiect comic suculent, care se cere însă exploatat nu numai datorită valențelor libretului ci și printr-o (re) gîndire complexă a muzicii și scenografiei. Regia este echilibrată, bucurîndu-se de o scenografie excelentă, semnată de George Codrea, îmbogățind cu multe sugestii secundare derularea subiectului, prin construirea unor „ambian-

te” unde detaliile se aglomerează pen-tru a delimita spațiul scenic conver-gent, despre care putem deci spune că sint, fără echivoc, scene de bu-năduire de studenții Conservatoru-lui „G. Dima” și colectivului respec-tivului teatru liric, este un spectacol de calitate certă. Mai mult, ci are o utilitate evidentă: rolurile principale (cu excepția lui George Rășu, profes-or la conservator) sint susținute de studenți, îndeosebi din anul terminal, fapt constituindu-se într-un sui-generis examen de diplomă, dincolo de care va începe cariera artistică propriu-zisă (la care sint chemați să „contribuie” și factorii de decizie ar-tistică ai diferitelor teatre lirice din țară, prezenți prin tradiție la toate aceste spectacole de absolvire, din centrele de învățămînt muzical supe-rior).

Regia artistică a lui Alexandru Fărcaș este vioasă, dinamică, alertă. În pas cu învîlcirea unui subiect comic suculent, care se cere însă exploatat nu numai datorită valențelor libretului ci și printr-o (re) gîndire complexă a muzicii și scenografiei. Regia este echilibrată, bucurîndu-se de o scenografie excelentă, semnată de George Codrea, îmbogățind cu multe sugestii secundare derularea sub

Decernarea Marelui Premiu și a Premiilor Speciale ale Uniunii Scriitorilor pe anii 1984, 1985, 1986

În zilele de 31 iulie, 1 și 2 august 1986, au avut loc, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” din București, festivitățile pentru decernarea Marelui Premiu și a Premiilor Speciale ale Uniunii Scriitorilor.

Academicianul Alexandru Rosetti i-a fost decernat Marelui Premiu al Uniunii pe anul 1984. În aceeași zi, au fost atribuite Premiile Speciale scriitorilor Constantin Ciopraga, George Ivăscu, Adrian Marino și Gellu Naum. Despre activitatea celor distinși au vorbit Nicolae Dragoș, Ov. S. Crotmălceanu, Liviu Călin, Florin Mugur și Alexandru Andrișofu.

Premiile au fost înmânate de Dumitru Radu Popescu, Președintele Uniunii Scriitorilor. Cel premiat și-a răspuns în cuvinte emoționante.

pe anul respectiv le-au fost acordate scriitorilor Alexandru Balaci, Zoe Dumitrescu Busu-lenga, Paul Everac, Kovacs Gyorgy. Au vorbit despre cei premiați: Constantin Chiriță, Valentin Lipăși, Dan Hăuică, Teodor Mănescu, Hajdu György.

Marele Premiu al Uniunii Scriitorilor pe anul 1986 i-a fost decernat scriitorului Mihail Cruceanu. Premiile Speciale ale Uniunii pe anul respectiv au revenit scriitorilor Maria Banus, Ion Bănuță, Paul Georgescu și Letay Lajos. Despre activitatea celor distinși au vorbit Nicolae Dragoș, Ov. S. Crotmălceanu, Liviu Călin, Florin Mugur și Alexandru Andrișofu.

Premiile au fost înmânate de Dumitru Radu Popescu, Președintele Uniunii Scriitorilor. Cel premiat și-a răspuns în cuvinte emoționante.

Din nou despre victoria de la Rovine a lui Mircea cel Mare

Urmare din pag. a 2-a

despre bătălia de pe Ialomița, trecându-i-o în cont cronicarului bizantin. A rezultat ceea ce am văzut!

„Nu e mai puțin adevărat că începând cu Radu Popescu — care aici înțelege și amplifică pe pseudo-Sphrantzes — intră în istoriografia noastră „poclonul” lui Mircea către Baiazid, despre care tradiția istorică și cronicile țării nu știuseră nimic până atunci, păstrând în memorie, timp de peste trei secole, numai victoria — una singură, deosebită — a lui Mircea cel Mare.”

Imaginea lui Mircea ca dătător de „pocloane”, apoi și de tribut cu sumă precisă (3.000 de galbeni) va face carieră în epoca fanariotă, estompându-se pe a mîndrului biruitor de la Rovine. Este grăitor faptul că, în acea epocă de umilire și descurajare națională, de neîncredere în sine, cronicarii nu vor mai crede că românii au fost în stare să învingă un sultan și chiar copiii vor modifica textul vechii cronici a țării, spunând că Mircea l-a bătut nu pe împărat, ci pe „Baiazid beul de Nicopol”!

6. Este zadarnic efortul de a argumenta, pe baza unui document din secolul al XVI-lea, că „s-au contopit mai multe bătălii într-una”. Nici un izvor și nici un document nu sprijină teza a „două bătălii”, așa încât istoricii trebuie să oprească o dată pentru totdeauna la 10 octombrie 1394, ori pe 17 mai 1395. Eschive de felul „sau mai probabil etc.” nu reușesc. Documentul din sec. XVI nu are nici o valoare în discuția de față, fiindcă nu e vorba decât s-au dat una sau șapte bătălii într-o săptămână, ci dacă au fost în adevăr două bătălii la distanță de 7 luni.

Al. Diță a arătat că după cum adoptăm una sau alta din cele două date pentru confruntarea decisivă dintre Mircea cel Mare și Baiazid, avem două inserții diferite ale evenimentelor, două „scenarii” ce se exclud reciproc. Acceptând că bătălia de la Rovine s-a dat la 10 octombrie 1394, nu se mai poate explica expediția din vara anului 1395 a regelui Sigismund decât așa cum s-a explicat până acum: ca o întreprindere militară ce urmărea să-l repună pe tron pe domnul român, alungat de Baiazid (desl., invingător!) și înlocuit cu Vlad Uzurpatorul!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman”. Într-un document din 1395, intitulat „Despre învingătorii și înlocuitorii lui Vlad Uzurpatorul”!

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Al. Rosetti, Radu Bouraeanu, Mihail Cruceanu sau Mariile Premii ale Uniunii Scriitorilor pe anii 1984, 1985, 1986

Cezar Ivănescu la o aniversare (n. 1941, 6 august)

Gîndindu-ne cărțile

Urmare din pag. a 2-a

ducind prin credința lui neștiută în triumful vieții istoria mai departe, alegerea se impune ca valoare morală.

Urmează, pornind de la premiza justă a moralității fiecărui creator, și orientarea, intuiția sociologică a sa. Cîndăruș spune că toate cărțile prezente. Această absență l-a reprezentat în fond să stabilim care este adevărul, în limitele acestei afirmații o corecție se impune: toate cărțile sînt parafraze ale aceluiași primar cărți, dar parafraze în condiții social-istorice și

politice diferite. Au fost teme dominante și personaje dominante, dar ele exprimau viața și realitatea acelor vremuri. Cavalerul, nobilul, burghezul, regele (cu toate variantele lor) și-au avut epocile lor de glorie. O nume rețineră, total nejustificată, s-a făcut resimțită în momentul în care o societate, absolut nouă, aducind cu sine relații de producție noi, relații interumane noi. Era clar că pe scena istoriei apar personaje noi. Că s-a născut activitatea de partid, comunismul, muncitorul, că a luat genericul de om politic, că în jurul temei s-a purtat discuții interesante mai puțin. Cert e că el reprezintă o realitate în care trăim, în care ne mișcăm, de care vom da seamă (sau ne place să credem asta, aștinți fiecare cu ochii la viitor).

Viața (de la care pornesc cărțile noastre) este aceasta. Și ea nu este nici simplă, nici mai puțin bogată în nuanțe și semnificații. Bogățiile ei semantice trebuie să-i corespundă bogăția formulor, iar toate acestea trebuie să corespundă bogăției limbii române. O viziune simplistă asupra vechii sărăciei limbii române. O literatură proastă sărăcește viața, nu sărăcește chiar viața noastră. Or, dacă, adesea, sint categorii în a nu fi simplificații în ceea ce sîntem noi înșine, arîndu-ne domenii complicate și subtile, nu văd de ce l-am privi pe muncitorul dintr-o plantă industrială, pe gantierul de la o hidrocentrală, pe activistul subjugat cu totul unei idei ca pe ființe monocore. Sau nu văd de ce l-am trece cu vederea, pasindu-l la personaje clasice. Viața despre care scriem este chiar viața noastră. Și ea arată (în literatură și în realitate) exact așa cum știm să ne-o facem.

La 45 de ani

pentru Mary

I la 45 de ani, — încă viu n-aș fi crezut să mă fiu,

n-aș fi crezut să n-am parte și eu de-o dulcisimă Moarte!

I mira-m-aș mirare, miră-te Mire, la 45 de ani, — încă viu — după Răstignire!

Cezar Ivănescu

Un Lepanto simbolic

Urmare din pag. 1

dintre flota turcă și armata creștină, el zărește Corintul, Delfi, Actium... Cu alte cuvinte, Istoria convertită în Cultură. Bătălia navală de la Lepanto nu-l decît un episod al înfrîntării a două civilizații, suprapusă epopeii trecutului. Mișcarea simte adierea Destinului. Octavian, Antoniu, Cleopatra sînt mai vii în imaginația sa decît Capudon-Pasa sau Don Juan de Austria. Pe galera sa, are de suferit disprețul ostilor pentru că „cîtește”. Viciul se cere pedepsit. Căteș, fie ea și „Comentariile” lui Cezar, nu reprezintă o pavăză prea bună. Cervantes își va pierde brațul — tribut plătit de vizitor realului. Dar inima îl rămîne nemetamorfozată. „Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae”. („Cînd lumea se nărue, dărîmăturile lovesc o inimă ce nu se teme”) — stătea scris pe prima pagină.

Ceea ce se păstrează din Lepanto este dimensiunea culturală. Împlinirea lui Don Miguel de Cervantes poate constitui paradigma veritabilă artist-cetățean a cărei existență, în plan simbolic, devine o jertfă continuă. „Brațul de la Lepanto” este partea care ar fi întregit Opera, dar l-a răzîndu-se adevărul.

În definitiv, de ce toate aceste glose? „Brațul de la Lepanto” s-a cristalizat ca omamtext, pe care îl înțeleg ca o invitație la reflecție adresată, în primul rînd, celui care-l propune. Fără îndoială, sintagma posedă capacitatea generativă, adică „proprietații” de a face faptele să explodeze, cum ar zice J. Ricardou, într-o multitudine de coduri ale lecturii. Cercetarea poeziei ultimilor ani mi-a evocat semnificația exemplară a întîmplării de la Lepanto pentru înfruntarea dintre ceea ce s-a numit tirania Cărții și fascinația Vieții. Asistăm, de la un timp, la o competiție între „livresc” și „social”, care, fără să aibă caracter antagonic, devine simptomatic pentru orientarea estetică a unor dintre scriitorii noștri. Proliferarea prozei „de bibliotecă” deconspăie mecanica unei forme de vitalitate ce-și aragă mari libertăți în domeniul imaginarului, dar care nu poate depăși nivelul experimentalului în exersarea convențiilor. Rea-

Romanul — o construcție polemică

Urmare din pag. 1

politici și istorici a bătrînului Machiavelli. Principele în fața cu Il Principe. Două tomuri evident create cu alte scopuri, cu mijloace complet diferite. Principele fanariot, în fața cu „Il Principe italiano di Rinascita”.

„Principele de la Dunăre a citit cu atenție cartea lui Machiavelli. Are ambiția secretă de a se compara cu modelul înalt din Il Principe. El cunoaște perfect preceptele machiavelice, dar știe că josticele sale condiții de guvernămînt nu i se potrivesc decît cele despre silnicie, cruzime și jaf. E volitului lui Eugen Barbu o încercare de reabilitare a fanariotilor? Hotărît, nu. Dar reînvelind e o punere în lumină, cu erudiție și talent, a tipului autentic al fanariotului, o speță specială de om al Renasterii de la Porțile Orientului. El se încadrează destul de lesne, fie în capitolul VII — Despre Principele noi care se succed dinaintea la toate cruzimile pe care va fi nevoit să le săvîrșască”. La curtea Prin-

cepei se ședea Messer Ottaviano, aventurier italian, seducător, frumos și stricat puțin în mîndrie, care devine cu ușurință omul său de taină. „Prima greșelă pe care o poate face (Principele, n.n.) privește tocmai alegerea oamenilor lui de încredere”, spune textul machiavelic. Bărbatul înmănușat la timp, crescut la Constantinopol în admirația Renasterii italiene, obișnuit cu plăceri violente, cu mestuguri barbare ale desfrîului — apariția exotica a unui copil cu lîră, cu piełtă de crin și ochi albaștri, halucinanți de febră, miraculos prin stîntire și prozavă, efeb pervers cu mințile învîntat ocrot, trîit în hrubele lui Belzebut și e fatală. Două „lîfte” ale timpului renascentist, pline de calități și de stigmate, se întinesc într-un palat domnesc din București, inconjurat de o lume care nu-l înțelege. El sînt legat de prima dignitate prin vîntul și spaimă și umire, Principele murmură: „Va muri tînd”. Fic de la Mirandola în carne și oase”. Căci Messer Ottaviano are 23 de ani, vorbește latina, franceza, turca, greaca, araba, spaniola, cunoaște toate cele 85 de Oracole, bibliomania, cristalomania, chironomia, xilomania, disciplinele ermetice ale Marsului Orient, tălăceșii vîșele, fabrică „aqua-toffana”, vîndea plantele prin magnetism și umbla năuc prin lume în căutarea templului ridicat de mesterul Hiram Ali, în centrul Universului. Veritabilă reîncarnare a lui Faust, sau de „Mirandola... Cu îndoială și teamă în glas, Principele întreabă: „Nu ești un trîit vîndat?” Acesti oameni plutesc într-o lume unde se rostesc cifre fatidice, nume bizare, titluri pompoase de practici magice. Se discută despre Delta și Telegrama, despre peceata lui Solomon, despre pietrele Alectoriis, Kelovita, Baratan, Draconii, Gemafur, alții și alții. Sînt invocate numele diavolului Barron, Saan, Belial, Belzebut și acela ale lui Dumnezeu: El, Elohem, Elohe, Zebooth, Eliam, Adonai, Jah... Un templu kabalistic, cu semne esoterice în piatră, e casa bancherului Meitani, ciudată catedrală masonică, într-un București „balcanic”, unde boierimea „bea cafea și țigări cubice, umflată de trai bun și urzind tăcerea domitorului viclean, furind, mîntind, infulecînd dulcele pămîntului și batjocorînd truda norodului. Principele și Messerul se izolează într-o lume ermetică, monadă ireală în care fantazează în sferele lui Paracelsus, în invetițate fabuloase ale lui Pico, în erezii gnostice, bogomile, în magii și alchimie nepermise. Această ignoranță a realității, himera de Principe poet, îl va costa scump pe vizitorul din Fanar. El poartă probabil peceata paradoxului renascentist — contradicțiile adînci ale vremii. Fieca Principele fanariot e inevitabil măcinată de o antinomie nerezoabilă, între spiritul abstract, pur speculativ și spiritul practic, de un realism atroce și prozic. Punerea în același eu a aspirațiilor ideatice, himerice și nebunesci ale lui Pico de Mirandola, cu sentimente reci, fără preluatăi, ale unei raționalități și de aceea cînce ale machiavelismului — nu pot avea un sfîrșit bun. Pico nu încapă în același craniu cu Machiavelli, deși au afinități puternice.

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topeștea subra, avea ambiția, într-unul, de a se asemăna lui Iulius, în care momentele de cămară ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un maelic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioșie monștri și stirpîțuri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurat „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

Gheorghe Andrei

PIINEA ROMANILOR

Boris Caragea: „Monumental Victoriei” (Constanța)

Între Mogosoaia și Posada, din clipa cind umbra războiului s-a întins peste România, prințesa Martha Bibescu a rămas într-un soi de captivitate activă. Universul fabuloselor sale relații s-a îngustat drastic, călătorii spre capitalele Europei occidentale nu se mai puteau întreprinde decât cu riscuri incalculabile, corespondența cu marile personalități ale continentului întâmpina dificultăți aproape insurmontabile, ostilitățile ridicate între oameni, conștiințe și năzuințe un hotărâre foarte greu de străpuns. Scritura sa nu s-a resimțit, totuși, într-o îndepărtare proprie mediului ei nativ. Ca și până atunci, atenția la viciul lumii, profund îngrijorată de soarta patriei sale, nu a încetat să speră și să acționeze în consens cu speranțele ei și ale tuturor. Din punctul acesta de vedere, jurnalul politic publicat fragmentar în 1979 depune o mărturie revelatoare. De asemenea, un set masiv de scrisori din corespondența sa personală, conservată în prezent în fondul Alexandru Saint Georges din cadrul colecțiilor speciale ale Bibliotecii Centrale de Stat, este în măsură să producă noi și substanțiale dovezi ale unei combustii sufletești de o rară intensitate.

Între preocupările acestui caracter de excepție, destinul refugiaților și prizonierilor aduși de vitoarea conflagrație între hotarele României a ocupat un loc de prim rang. La Mogosoaia și la Posada, în toamna anului 1939, Martha Bibescu a oferit adăpost unor polonezi lăgăniți de tăvălugul invazilor din lucrurile basteinei lor. A întreprins diverse acțiuni în favoarea acestora și prin intermediul Crucii Roșii române, din a cărei ierarhie onorifică făcea parte încă din primul război mondial. Numeroase scrisori de recunoștință, de la cei ce s-au bucurat de generoasă ei ospitalitate, reprezintă un capitol epistolar care merită a fi deținat cu atenție. Interesant este faptul că atașamentul scriitorilor față de principiile unui umanism militant a stărnit ecouri și în plan internațional. În august 1941, Eleanor Roosevelt, soția președintelui S.U.A., îi mulțumea pentru solicitudinea arătată bejenarilor din Polonia și îi cerea informații despre o sumă de familii dispărute în precipitabilul exod. În toamna lui 1944, Eleanor Roosevelt i-a adresat Marthei Bibescu o nouă scrisoare, cu un conținut similar. Însă veștile îngrijorătoare de soția lui Franklin Delano Roosevelt, din păcate, nu se puteau obține în România.

Între aceste date, din momentul declanșării masivelor raiduri de bombardament împotriva României, Martha Bibescu s-a dedicat și îmbinând-și condițiile de captivitate ale prizonierilor americani și britanici din București și Timișul de Jos, prin înlesnirea corespondenței lor și prin mișcătoare donații de ordin material și spiritual. În același timp, relațiile cu aviatorii aliați i-au permis să extragă din scrisorile lor numeroase pasaje referitoare la modul corect și demn în care populația, ca și autoritățile civile și militare ale țării, s-au comportat față de captivi, în intenția de a le utiliza la timpul potrivit ca argumente în consolidarea prestigiului României. Citeva dintre aceste pasaje le-am înfățișat și în arhivele militare, semnalate de serviciul cenzurii din Marele Stat Major, și le-am reprodus cu un alt prilej (v. Almanahul Luceafărul, 1985). Însă cele mai multe sînt inedite și deosebit de interesante, ca orice documente asupra cărora și-au lăsat amprenta o sensibilitate sau o aspirație umană. Martha Bibescu le-a colecționat conștient fiindcă viitorul țării, în momentul dat, se afla într-o relație nemiloșită cu cota reputației ei. Astfel, strădania scriitoarei se dezvoltă ca un act de autentic patriotism.

În ordine cronologică, primul extras dintr-o scrisoare de prizonier, păstrat în arhivele Marthei Bibescu datează din primăvara anului 1944. Din Giurgiu, locotenentul american John Rhoades, capturat în urma terifiantului raid de bombardament de la 4 aprilie, scria familiii sale din St. Louis, Missouri: „... Am fost tratat regeste de români care sînt în adevăr un popor splendid. Niciodată n-ai fi crezut că pot fi atât de ospitalieri cu un inamic. Și noi tratăm prizonierii noștri onest, îi hrănim și îi îmbrăcăm corect, dar cei de aici ne aduc mincare, bere, țigări și foarte multe altele. Sunt ceea ce simt orice american care le devastază frumoasele lor orașe, în special acum, cînd aud de teribile pierderi dintre civili. Deschis vorbind, chiar dacă m-aș întoarce acasă, s-ar refuza cu energie să mă participe la așa ceva încă o dată. Asta este turburător în războiul făcut prin bombardamente aeriene — este atât de impersonal încît nu poți să realizezi dezastrele provocate decît atunci cînd le vezi cu ochii tăi. Tot ceea ce sper acum este ca băieții și noi să decîdă să repetăm bombardamentul și să ne obligăm să fac din nou ceea ce am făcut. Ar fi o ironie a soartei, nu-i așa?”

Desigur, John Rhoades nu se mai afla în postura de a mai putea să participe la un raid împotriva românilor, fiind sub o pază tolerantă, dar fermă. Însă chiar în momentul cînd așternerea pe hirtie acestor rânduri, evident sincer, după București, intra în vizorul bombardierelor aliate orașul Ploiești.

Ulterior, în a șaptea zi a lunii aprilie, John Rhoades s-a adresat în termenii amenințător și reprezentanței din New York a Crucii Roșii Internaționale și avem motive temeinice să considerăm că acest gest i-a fost sugerat chiar de

CLIPÉ DIN VARA LUI '44

Martha Bibescu. Între hirtile sale, s-a păstrat și o copie a demersului întreprins de captiv. Îl redăm integral:

Către Crucea Roșie Internațională
Sediul din New York
New York City, N.Y., S.U.A.

Dragi doamne și domni,

Vă scrie un american, un prizonier al românilor, în efortul de a-și răsplăti pentru bunățatea revărsată asupra mea, de cînd am fost silit să sar cu parașuta din avionul în flăcări. În fiecare noapte îmi mulțumesc lui Dumnezeu pentru providența sa, că m-a trimis în mințile lor, și nu în cele ale bulgarilor, vecinilor lor. De fapt, bulgarii au executat pe loc doi dintre camarazii mei care au fost nevoiți să aterizeze în țara lor. Ucișigai au fost țărani și civili, desigur, dar privesc gestul lor în contrast cu următoarea împrejurare. Cînd am coborît cu parașutele, eu aveam o gleză umplută și prietenul meu avea o schiță de flak în picior. Românii ne-au primit ca pe niște oaspeți așteptați, acordîndu-ne imediat asistență medicală, țigări, cafea, hrană și încă ceva: bere! Inchipuiți-vă un astfel de tratament pentru niște străini care tocmai devastaseră țara lor! Dar să continui. Între timp, am fost transportați într-un oraș mai mare unde există o secție a Crucii Roșii. Aici, asistentele mi-au pus zilnic comprese pe picior, ne-au adus o mulțime de țigări bune, bomboane, oină fiercă, supă, cîrnăcioară, prăjituri și bere. Astăzi ne-au adus săpun și prosopule, periuțe și pastă de dinți. Și să nu credeți că aceste articole nu au fost prețuite. Astăzi s-au organizat funeralii militare pentru acei doi camarazii noștri care au pierit în aceeași noapte în care am aterizat în România. În S.U.A., un soldat nu are fi primii onoruri militare din lemn masiv, ferecate, dar numeroși civili prezenți la ceremonie au deșus multe flori pe morminte și acești oameni ați de bunul a vărsat multe lacrimi. Un preot a rostit cuvintele și acești curajoși aviatori americani au fost coborîți în pămînt cu un salut militar de arme. Nu sînt un tip emotiv, dar mi s-a părut că a fost o faptă mărimoasă din partea românilor, nu credeți?

În incheiere, vă vrea să elogieze Crucea Roșie pentru atașamentul la singurul ideal adevărat, cel creștin, din această lume pusă în război. Să sperăm că puterea voastră de compasiune va prolifera în toate țările și că asistența voastră, pretutindeni, e la fel de bine organizată ca în această împrejurare pe care am amintit-o.

Cu toată prețuirea,
Lt. John J. Rhoades
A.C. ASN — 0695291

În mai 1944, în România existau deja câteva sute de prizonieri aliați, în majoritate americani. Bombardamentele continuau într-un ritm susținut, dar corespondența captivilor cu familiile lor din S.U.A. sau Marea Britanie, din Australia sau Noua Zeelandă, facilitată de Crucea Roșie română, se desfășura normal, nesimțită de considerente de ordin subiectiv. Nici o clipă tratamentul lor, acordat în conformitate cu prevederile convențiilor internaționale, nu s-a înăspriș sub presiunea unor resentimente. Implicite, s-a îmbogățit și colecția de extrase a Marthei Bibescu, constituindu-se într-un documentar sui-generis asupra unei omenii cu rădăcini adînci în istorie. Le retranscriem în traducere, fără să rețușăm vreo nuanță din cuprinderea lor.

Locotenentul R. E. Hollerbach către L. Hollerbach din Detroit, Michigan: „... Am aterizat într-o pădure, într-un copac. Nu m-am lovit de ramuri, dar mi s-a agățat parașuta în ele și am rămas suspendat la 50 de picioare deasupra pămîntului. M-am balansat, am prins un trunchi de copac și am coborît în brațele românilor. M-au dus în acest oraș și m-au tratat cu cineva oasă prăjită, brînză, pine și vin. A fost o masă pe cinste. În concluzie, am ajuns aici, unde avem tot timpul din lume, așteptînd să se încheie războiul și să revenim acasă. Cred că acum sînt un catolic mai bun decît am sperat vreodată să fiu. Trăim confortabil, într-o școală. Tratamentul e mult mai bun decît mă așteptam să fie pentru un prizonier. Așa că nu fi îngrijorată pentru mine. Românii fac tot posibilul să se poarte decent și corect cu noi...”

Sergentul A. J. Brioli către Alfredo Brioli dintr-un oraș din statul american Indiana: „... În cea mai mare parte a ei, populația românească a fost foarte prietenoasă cu noi. Cei de aici sînt la fel de nerăbdători ca și noi să se termine toată această harabură și ne rugăm ca sfîrșitul ei să survină cît mai curînd. Ne tratează corect, mîncarea e bună și dormim mult...”

Sergentul Louis G. Cardenas, capturat la

4 aprilie 1944, către Jovita G. Cardenas, din San Antonio, Texas: „... Jovita, nu pot să spun prea multe despre românii. Mi-e teamă că scrierea nu va trece de cenzură, deși nu am o părere prea rea despre ei. Civili par destul de supărați pe noi și era de așteptat. Sînt sigur că în Statele Unite am fi la fel de supărați pe romani dacă ar bombarda orașele noastre. Bănuesc că și ei, ca și noi, au fost obligați să intre în acest război. Ne petrecem timpul citind oarecîte cărți de care putem face rost. Receni, Crucea Roșie ne-a împrumutat un număr destul de important de volume, așa că acum avem și altceva de făcut decît să mîncăm. Hrana e bună, dar, bineînțeles, noi sîntem obișnuiți să mîncăm mult mai mult decît ne dau ei...”

Sergentul George Byzek către Diane Fletcher din Pitman, New Jersey: „... Românii sînt foarte umani și respectă cu religiozitate drepturile tuturor oamenilor. Tratamentul prizonierilor în conformitate cu convenția de la Geneva este strict respectat. Nu am nici o plîngere, sînt mulțumit, în condițiile actuale, desigur. Pîrrește, așa preferă să fiu acasă, cu tine, cu natura, cu surîsului din privirile tale, cu vocea ta muzicală și blîndă cu un cîntec din Duminica Paștilor. Am văzut București, capitala lor. Este cel mai atractiv și mai plăcut dintre orașele văzute de mine. (Nici măcar nu sînt mituit de Camera de comerț din București ca să fac asemenea declarații...) Orașul e neobișnuit prin faptul că a păstrat toată tradiția ferecătoare a trecutului. Arhitectura s-a schimbat puțin de la război, dinopotrivă. Efectul este de aprofunde, deosebită prietenoasă... Mai bine mă opresc, deoarece încep să semăn cu un agent imobiliar. La București, oamenii duc o viață plăcută, liniștită și același sentiment îl trăiesc și eu...”

Locotenentul George D. Youngclaus către George D. Youngclaus din Denver, Colorado: „...Hrana nu este chiar în stîlul Brown Palace, dar mîncăm de trei ori pe zi și nu cred că am putea să cerem mai mult. Camera noastră are o terasă/ra mare, îngăduind să pătrundă foarte mult soare și aer, și nu mi se permite să ies în fiecare zi din clădire. Avem un plan și o grădina dintre băieții știu să cînte foarte bine. Întîmpiați, chiar acum, cîntă cineva Paper Doll. Acest cîntec, și multe altele, îmi impresionează amintirile minunate. Lucrurile mari de care ne rezezmăm aici sînt amintirile și gîndurile de viitor. Am o mulțime de amintiri și gînduri frumoase de viitor, așa că mă descurc O.K. Nu ești de aceeași părere?”

Locotenentul Edwin J. Mattingly către Mary Ann Mattingly din St. Louis, Missouri: „... E împede că nu mi place să fiu prizonier de război, deși nu mă pot plînge de faptul cum sînt tratați și hrăniți. E vorba doar de ideea de a fi prins ca în pîneze, fixat într-un loc. Românii s-au purtat foarte bine cu noi...”

Sergentul Max Finkelstein către W. M. Finkelstein din Los Angeles, California: „... În România, în cea mai mare parte, se găsește din belșug. Și mai mînc și cite o salată în fiecare zi. Sînt în stare să mînc o tonă de ceapă verde de la o singură masă. Piinea neagră e din ce în ce mai bună, de la zi la zi. Cînd e proaspătă, piinea are o savoare în plus. Mă înțeleg bine cu o țărăniță, cînd auzi cămărașă pe țărăniță: frumoasă buciacă! Primim puține țigări, dar putem cumpăra mai multe. Mi-a trebuit o săptămînă să mă obișnuiesc cu ele, dar acum sînt țigările mele preferate...”

Sergentul Charles H. Hummelstovner, Pennsylvania: „...Crucea Roșie ne-a adus cîteva cărți... Te rog să nu fi îngrijorată pentru soarta mea, pentru că sîntem tratați așa cum trebuie să fie tratată omenia...”

Sergentul Sidney Levin către Charles S. Levin din Newark, New Jersey: „... Viața într-un lagăr de prizonieri de război e ușoară. Nu am nici o obligație. Tratamentul e foarte bun. Mîncarea e simplă, dar îmbelșugată. Clădirile sînt cum trebuie. Zilele trec ușor. Cînd nu dorm, stau la soare tot timpul. Pătrîngăm din nou în viața noastră. Nu sîntem în pericol. Este și o cantină aici, unde găsim bere. Sînt în cea mai bună formă și sper că și tu la fel. Cu dragoste...”

Sergentul Thomas M. Henry către Peter Henry din Upper Darby, Pennsylvania: „... Mă sînt foarte bine aici. Am o spălătorie foarte bună și mîncarea e excelentă. Crucea Roșie ne-a dat ceva haine, așa că ne descurcăm de minune. Am fost onorați cu o vizită a regelui Mihai și ne-a spus că vom fi tratați foarte bine. Și s-au jînit de cuvînt...”

Sergentul Frederick L. Madorin, capturat la 18 aprilie 1944, către Gene Onst din East St. Louis, Illinois: „... Sîntem tratați atât de bine cît putem fi tratați aici. Mîncarea nu este din cea cu care sîntem obișnuiți, dar e din ce în ce mai bună. Și nouă ne place din ce în ce mai mult, așa că asta conștează...”

Sergentul John Chonka către soția sa dintr-un oraș din statul american Ohio: „... Dragostea mea, te rog să nu fi îngrijorată pentru mine. Sînt tratat excelent aici. Românii sînt foarte politicoși și respectuoși. Ne tratează foarte bine și sînt foarte atenți...”

Locotenentul Donald W. Jerolaman către E. C. Jerolaman din Washington D.C.: „... Crucea Roșie ne acordă o grijă deosebită, așa că nu te îngrijora, Mom...”

Locotenentul William J. Brennan către W. M. E. Brennan din Carnegie, Pennsylvania: „... Mîncarea și cîntărea sînt bune și sîntem tratați foarte bine. De asemenea, Crucea Roșie a fost foarte atentă și generoasă cu noi, așa că nu trebuie să ai nici o grijă...”

Sergentul John DiMaggio către James DiMaggio din Corning, New York: „Primim mîncare bună, așa că nu cred că voi pierde din greutate. Ne-au tratat foarte bine de cînd sînt aici, așa că nu este cazul ca tu și tata să fiți îngrijorători pentru mine...”

Locotenentul James W. Gall către Mildred McIntyre din Fort Oglethorpe, Georgia: „... Sînt O.K. și tratamentul nostru este O.K. Mîncarea e foarte bună. Timpul trece cam în cet fiindcă nu avem ce face. Crucea Roșie ne va procura o bibliotecă, ca să mă scapăm de plictiseală...”

Locotenentul Melvin Evenson către Rosa E. Evenson, Nauvoo, Illinois: „...Tratamentul de aici este corect. Mîncarea se îmbunătățește. Viața e foarte limitată. Crucea Roșie ne-a fost de mare ajutor...”

Sergentul Charles S. Isherwood către Charles Isherwood din New Bedford, Massachusetts: „... Problema noastră cea mai importantă este încercarea de a ne omori timpul. Teri, cîntîc dintr-o parte ne-am oferit voluntari la bucatărie. Ne-am distrat bine acolo. Tot ce am avut de făcut a fost să ștergem lingurile și furculițele... Lîncezeala permanentă ne-a făcut jepenii pe niște part. Măcam niște lucruri pe care nu le-am văzut niciodată. Mesele sînt mai bune acum decît atunci cînd am sosit aici și avem o serie de privilegii...”

Mihai Pelin

UN POET - O LUME

Alexis Kivi

marele scriitor Alexis Kivi (1834—1872), cunoscut dincolo de frontierele Finlandei ca autor al celebrului roman Cei șapte frați a scris și numeroase poezii, adunate spre sfîrșitul vieții în volumul Kalevala. Opera poetică a marelui finlandez este un prinos de

dragoste adus pămîntului natal și oamenilor aspri, care nu și pleacă niciodată grumazul în fața vicisitudinilor istoriei. După Kalevala și Kanteletar, opera poetică a lui Alexis Kivi este cea mai profundă încercare cîntă în tezaurul spiritual al străvechiului pămînt Suomi.

Țara Suomi

O, țara mea, privești de poveste, Frumoasă de cînd lumea lume este, La nord cu străluciri de focuri, Albastru apei, miile de jocuri Și iarăși cu vară mirifere ne sînt, Pămînt ferfecător și sfînt.

Iar cînd adusu-ne-a dusmanul erunt Numai blestem pămîntului cărunt, Suomi a simțit curgîndu-i pe sub braț, Pîrre aburinde cu sînge de bărbăni... Din tot ne-î sfînt făcutu-ne-am doar scut Și țara mea din nou a născut.

În mia ta de lacuri todeauna Se scaldă vară soarele și luna Și vîntul de Kantele și nesînt, Pe fărîm mării, păduri de necuprînt, Îmi zice vară frunza și iară glas de nea: Această mi-î iubirea, Suomi, țara mea.

Acum privesc iubita noastră glie, Cu liniști dăruite parcă pe vesniele Și lanuri nesfîrșite se văluresc sub soare, Ne cheamă iarba luncii cu fosnet și răcoare, Iar cordii negri ne amintesc de noaple, Pometele se-nchină numai cu poame coapte.

Cum să putea să mi te dau uitării, Cu briul tău de sîmliu al zării, Cu pioile de aur în soarele de vară, Cu luna nopții, care mă-nfioară, Cu val de fum la margini de pădure, Peste arama rugilor de mure?

Ja ascultăți ecoul ce se prelinge-n zare, Peste pădure fără de hotare Pășăre multă-mă-n strîgarea tuturor Și spusă de tîlcul unei fundături purtînd E ca atunci cînd în prag de seară, Un cîntec de copilă ne răcoșete iară.

Apoi prin mine larăși îmi apar, Icoanle de chinuri și amar, Cînd geruri aspre poaseau pe spic, Din piinea semănată nu ne cruța nimic Și larăși adăpam cîmpia cu sudoare, Apoi din nou speranțe și iar infrigurare

Și cînd m-oi stînge-n ultima suflare Deschide-ți pieptul și mă strînge tare De leagă mi-ai fost o viață și un păstor, Să-mi fii și vesnic pat de chinare, Finlanda mea, tu, marle meu vis, Ești gînd inaripat și vesnic paradis.

Prezentare și traducere de Stelian Gruiă

REVISTA STRĂINĂ

DIN EDITIA ÎNITALIA A MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST aparută la Londra în februarie 1948 s-au păstrat în întreaga lume numai treisprezece exemplare. Evident, prețul acestora este astăzi incomparabil mai ridicat decît cel cu care s-a vîndut la apariție. Astfel, cu ocazia unei licitații organizată de cunoscuta firmă londoneză „Sotheby”, unul din cele trei-sprezece exemplare s-a vîndut pentru suma de 28 400 lire sterline.

Din anul 1948, această operă de căpetenie a lui Marx și Engels a fost publicată în peste 700 de editii, practic în toate țările lumii.

„O EPOCĂ A NEBUNIEI DE MASĂ, NAȚIONALĂ ȘI DE GRUP”, așa definește cunoscutul dramaturg vest-german Rolf Hochhuth perioada fascistă în noul său volum „Dragostea în Germania”. O manifestare concretă a acestei nebunii a nazismului o constituie fără îndoială și teoria despre superioritatea raselor germane, a superoamenilor în virtutea acestei teorii era sigmănată dragostea între arienți și nearieni. Potrivit legii naziste, bărbății care se făceau vinovați de această „îrădărire” erau împușcați, iar femeile trimise în lagăre de concentrare.

În noul său volum, autorul reconstituie cu dramatism, pe bază de documente, avînd la bază un manifestare concretă a acestei nebunii naziste, brutal de poltă și justiția nazistă. Autorul folosește o serie de date din jurnalul intim al lui Goebbels, mai puțin cunoscut pînă în prezent, precum și extrase din scrisori ale funcționarilor NSDAP. Lucrarea lui Hochhuth nu este o simplă descriere a fascismului, ea este o confruntare dură între trecut și prezent și condamnă ferozitatea participării, a privirii cu îngăduință a fascismului, a rețușurilor, a neangajării.

FILMUL ISOBUC s-a bucurat din ce în ce mai mult de interesul public și al funcționarilor de toate vîrstele. Un astfel de film este și noua producție a studiourilor sovietice „BAGRATION” consacrat rememorablei conducător de oști, remarcabil în luptele împotriva lui Napoleon.

Regizorul Giulio Clonhede și Karanaghov au pus acum pe momentele hotărîtoare din viața lui Bagration, campania lui Napoleon în Rusia s-a bătut pentru Moscova. În același timp el s-au aplicat cu multă atenție asupra omului Bagration, care trecuse demult de prima tinerețe, care lupta cu bolile și care era foarte conștient de apropierea morții.

Filmul este o frescă vie a perioadei de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea și aduce în prim plan personalitățile remarcabile ale acestui epocă: țarii Pavel și Ale-

xandru, împăratul Napoleon, împreună cu mareșalii și generaliilor. Giulio Clonhede interpretează și rolul lui Bagration, după ce a mai realizat o astfel de rol și în adaptarea pentru televiziune a romanului „Război și pace” de Tolstoi. Scenariul noului film a fost realizat în colaborare cu scriitorul Vasili Soloviev.

INTERESUL DEOSEBIT PENTRU CREATIA POETICĂ, dramaturgică și plastică a lui Federico Garcia Lorca a dus la crearea unei fundături purtînd numele marelui scriitor spaniol. Noua instituție își are sediul la Grenada și Madrid. Pe parcursul a peste doi ani de activitate, susținută, această instituție a strîns un număr de materiale aparținînd lui Garcia Lorca sau despre el. Printre activitățile fundatiei se înscrie și organizarea unor acțiuni de amploare pentru marcarea împlinirii a cincizeci de ani de la moartea tragică a poetului care, după cum se știe, a fost împușcat de falanga franchistă în august 1936, cînd ocazie va fi deschisă și o expoziție de desene și picturi ale lui Lorca.

Tot în cadrul acestor manifestări se înscrie și publicarea de către revista madrilenă „Poesia”, în două numere consecutive, a corespondenței inedite a poetului. Astfel, revista a publicat 14 scrisori pe care Lorca le-a trimis de la New York și Havana familiii sale, scrisori însoțite de comentarii și o mulțime de fotografii din drumurile poetului la New York între anii 1928—1930.

MASTRO-IANNI VERA SAU TOULI ÎNTR-UN FILM ÎNSPIRAT DUNA din piețele lui A. P. Cehov. Cu ocazia unei rețetări a acestor filme, Mastroianni și Sophia Loren în „Floarea soarelui”.

Moscova pentru că îmi face o plăcere deosebită să discut cu el despre o vitoare colaborare. Am văzut toate filmele lui și îl consider că pe unul dintre cele mai mari regizori mondiali contemporani. S-ar putea să te vîrba despre un film inspirat după una din piesele lui Cehov. Puțin sînt cei care ar fi reușit să transpună pe ecran, într-o manieră atât de strălucită, povestea de dragoste a lui Mastroianni pentru planina mecaran”, cum a fost această realizată de el după un motiv dintr-o piesă a lui Pia-tonov. (v. 1.)

În urmă cu șaptesprezece ani am fost pentru prima dată la Moscova. Atunci am jucat, împreună cu Sophia Loren, în coproducția sovieto-italiană „Floarea soarelui”. De atunci am avut o mulțime de plăceri mai ales din rîndul colegilor de film. Sper că și această nouă colaborare va fi încununată de succes. Mi-ar plăcea să joc și pe scena unui teatru sovietic, această idee fiind din ce în ce mai ispititoare...”

SCRITORUL ENGLEZ GRAHAM GREENE, născut în anul 1904, a cărut operă a fost încununată pînă în prezent cu numeroase premii oficiale, a fost distins cu demnitate de mare britanic pentru merite. Evenimentul acesta se petrecea a puțin timp după ce poporul haitian a îndepărtat dictatorul al lui Duvalier. Amintim cititorilor noștri că Graham Greene a jucat în Haiti, în urmă cu douăzeci de ani, actiunea romanului său de mare succes „Comediații...”

Cititorii români cunosc unele dintre operele acestui mare autor al romanului secolului XX: „Agent confidențial”, „Puterea și gloria”, „Americanul liniștit”, „Omul nostru din Havana”. Ultimul său roman, care s-a bucurat de un succes extraordinar în toate țările în care a fost tradus este „Consulul onorific”, apărut la sfîrșitul anului 1973.

AMESTECATE

Vara, trecînd pe celălalt versant al muntelui — toată fetele răpitor de frumoasă pleacă numai la alții, ne apropie de singurătate. Cele trei luni de mîere pe care mi le dăruiește anul, fastuoase ca onorul la general, se acoperă cu hora berzelor. Din prea multă minune toate fructele s-au copț, umbre de cerșă răcoșele girlele, frunzele-și acută locul unde s-a cadă.

Și totuși nu-mi pare rău că se apropie toamna. Cînd vine septembrie totul în mine ia chip de clipă unică, ferețită și rezistentă — clipa cînd lîntrea se întîlnesc pentru prima oară cu apa.

Le amestec în mine și dau la iveală un fel de cîntec al pămîntului. Nu sînt dator nimăi, nici nimic, ci numai părinților și fetiței mele cîmpie, bălților — și mic! — și nopților din vara asta cînd am descoperit că uneori lacrima se poate numi fericire. În imensitatea stepei dobrogene am fost calm și bun și vesel. Clipa în care am descoperit secretul scrisurii. Nu-mi doresc desăvîrșirea lor.

Rada, fostul căpitan al echipei Rapid, s-a mutat la Universitatea Craiova. Îmi pun întrebarea: de cite ori se cuprînde trupul Gării de Nord, în scurmbia pumnului acestui băiat pe care-l adula Giulescu?

Nu-mi place că Steaua e lăudată că a jucat de la egal la egal cu Paris Saint-Germaine timp de două ore și a luat bătaie la loviturile de la 11 m. E de prost gust. Cînd Barcelona a fost tăbăcită de Steaua, după același calapod, spaniolii nu s-au sfîșit să scrie: am fost învinși în mod tragic, dar și rușinos, totodată. Mîntîm ca să chemăm diavolul sau ca să-l îmblînzim pe Dumnezeu? Toată povestea asta dreașă pe la colțuri seamănă a coproducție de film româno-franceză, în care ei pun actorii și noi caii.

Greierii punctează frunzele, vîzduhul, luna, Uneori și neluna. Puteți sorbi sunete? Eu

Greieri, Greieri. Fănuș Neagu 7 august 1986

Luceafărul Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Frunzelău, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zănescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Școlii nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95 Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘCINTEII